

MANUÁL pre zakladateľov detských lesných klubov

Manuál v roku 2023 pripravili:

Miša Farkašovská, Kristína Grundová, Lenka Hružová, Mária Kubasáková, Lenka Kuzmová, Karolina Mihálikova,
Martina Monošíková, Monika Prágerová Leczkiová, Robert Sabo, Eva Šeböková, Katka Šubová

Jazyková korektúra: Kamila Hantuchová, **Grafika:** Riki Watzka (www.rwdesign.sk)

Obsah

1. ÚVOD	3
1a) O manuáli	3
1b) História lesných materských škôl.	3
1c) Asociácia detských lesných klubov na Slovensku	4
2. ZAKLADANIE DETSKÉHO LESNÉHO KLUBU	6
2a) Zakladanie DLK z pohľadu práva	6
2b) Tím zakladateľov.	13
2c) Zázemie	13
2d) Koncepčné východiská výchovy a vzdelávania v prírodnom prostredí	14
2e) Povinné predprimárne vzdelávanie v detských lesných kluboch.	18
2f) Komunikácia s verejnosťou	20
2g) Ekonomické aspekty	21
3. PREVÁDZKA DETSKÉHO LESNÉHO KLUBU	24
3a) Prínosné riziko	24
3b) Režim dňa a pravidlá	24
3c) Spolupráca a komunikácia s rodičmi	25
3d) Komunikácia v pracovnom tíme.	26
3e) Sprievodcovia a manažment.	27
3f) Hygiena a stravovanie	28
3g) Údržba zázemia	30

Prečo chceme deti dostať do lesa?

Prírodné prostredie sa považuje za najzdravšie a najstimulujúcejšie prostredie, v ktorom deti môžu stráviť svoje detstvo. Veľké množstvo výskumov potvrdzuje túto prax: pobyt v prírodnom prostredí má pozitívny vplyv na fyzické zdravie, buduje psychologickú odolnosť, prináša vhodné výzvy, podporuje vývin mozgu a znižuje riziko obezity a alergií. Taktiež, v kontexte globálnych zmien a iných hrozieb súvisiacich so životným prostredím, vnímame dôležitosť environmentálnej osvety. Stále zreteľnejšie je, že potrebujeme viac ako len informácie. Potrebujeme budovať schopnosť (nielen) detí vnímať a citlivo pristupovať k prírode, k jej zdrojom a hodnotám. Vybudovať si vzťah k prírode spoza okna nie je možné. Je to proces, ktorý sa musí odohrávať priamo v prírode; teda v lesoch, na lúkach, pri riekach. Je to proces plný objavovania, voľnej hry a možností.

Veríme, že detské lesné kluby ponúkajú deťom práve takéto detstvo.

1. ÚVOD

1a) O manuáli

Tento manuál je pre Vás, ktorí ste sa rozhodli pridať sa k rozrastajúcej sa rodine detských lesných klubov (ďalej len DLK) na Slovensku.

Snažili sme sa dať dokopy čo najviac skúseností z rôznych klubov, ale zďaleka to nie je vyčerpávajúci materiál. Uvedomujeme si, že každý – starší, mladší aj novovznikajúci – DLK má svoje osobitosti dané ľuďmi, ktorí ho vy/tvorí a prostredím, v ktorom vznikne (mentálnym, ale aj tým fyzickým).

Za tie roky, počas ktorých už DLK na Slovensku pôsobia, sme dospeli k potrebe založiť organizáciu, ktorá by DLK nielen zastrešovala (o Asociácii DLK na Slovensku je kapitola 1c), vytvárala platformu pre ich spoluprácu a vzájomnú pomoc a zastupovala DLK voči štátnym orgánom v snahe získať ich podporu a dostať DLK do siete škôl, ale aj postupne formovala „standarty pre DLK“.

Tento manuál preto obsahuje informácie, ktoré sú v súlade s našou predstavou o tom, čo je DLK a aké formálne podmienky by mal spĺňať. Považujeme ho za živý materiál, ktorý postupne chceme dopĺňať a upravovať podľa potreby a meniacej sa legislatívy. Naším cieľom je dosiahnuť začlenenie DLK do systému výchovy a vzdelávania ako jedného z legitímnych spôsobov predškolského vzdelávania.

Kapitoly sme písali viacerí a sú len málo upravené, takže pocit, že každá je iná, je správny. Prešli však jazykovou korektúrou, za čo vďačíme Kamile Hantuchovej. Za grafickú úpravu ďakujeme Rikimu Watzkovi.

Na konci každej kapitoly nájdete kontakt na človeka, ktorý sa Vám pokúsi odpovedať na otázky, na ktoré ste nenašli odpoveď v tomto manuáli. Ak by ste potrebovali podrobnejšie konzultácie (formou online alebo osobne počas návštevy niektorého klubu), ktoré si vyžadujú viac času, môžu sa Vám venovať za príspevok pre Asociáciu.

Aj tu však platí, že „lepšie raz vidieť, ako stokrát čítať“ a preto, ak plánujete založiť lesný klub, odporúčame Vám nejaké navštíviť.

1b) História lesných materských škôl

Detské lesné kluby (ďalej len DLK), v zahraničí známe aj pod pojmom *lesné materské školy (LMSŠ)*, *forest kindergartens* či *nature kindergartens*, sú alternatívou v oblasti predškolského vzdelávania, ktorá kladie dôraz na pobyt v prírode, dostatok pohybu, slobodnú hru, individuálny prístup a praktické skúsenosti v súlade s princípmi trvalej udržateľnosti, environmentálnej výchovy a slobodného vzdelávania.

Väčšina vzdelávacích aktivít prebieha v prírodnom prostredí, pretože predškolský vek je ideálny na vytváranie a rozvíjanie vzťahu k prírode. Lesné kluby majú zázemie, ktoré je vybudované v blízkosti lesa, lesoparku, či väčšieho parku. Väčšinou je to jurta, chatka, maringotka, prípadne mobilný dom alebo dom. Zázemie je miesto, kde si deti môžu odpočinúť, najesť sa, prezliecť, zohriať, prípadne sa venovať vzdelávacím aktivitám.

DLK poskytujú formu výchovy a vzdelávania, ktorá je realizovaná v súlade s aktuálnym vedeckým poznaním a akceptovanými teoretickými – filozofickými, psychologickými a pedagogickými východiskami. Učenie prebieha prostredníctvom hry, priamej skúsenosti a aktívneho bádania. Prírodzene prítomné je aj situačné učenie a súčasťou tohto vzdelávania je aj vedomá práca s rizikom. Takáto forma vzdelávania v prírodnom prostredí je pre deti veľmi prirodzená a pôsobí nielen na kognitívnu oblasť, ale zapájajú sa pri tom všetky zmysly aj fyzické telo.

Za zakladateľku konceptu lesných klubov sa považuje Dánka Ella Flatau, matka štyroch detí, ktorá čas s deťmi trávi pravidelnými výletmi do lesa. Postupne sa k nej pridali susedia a známi a v roku 1954 vznikla občianska iniciatíva združujúca priaznivcov tejto myšlienky a bola založená historicky prvá lesná materská škola. V Dánsku je dnes tento spôsob predškolskej výchovy veľmi rozšírený.

V Nemecku vznikla prvá lesná materská škola vo Flensburgu v roku 1993 na základe priamych skúseností zakladateľiek Kerstin Jebsen a Petry Jäger s dánskou koncepciou. V súčasnej dobe je v Nemecku okolo 1000 lesných materských škôl a ich počet stále narastá. Sú zaradené do systému predškolského vzdelávania, majú oporu v legislatíve, čo znamená aj finančnú podporu zo strany štátu. Lesné materské školy existujú aj v ďalších európskych krajinách, tiež v USA, Kanade či Japonsku.

V Českej republike vznikla prvá lesná materská škola z iniciatívy Lindy Kubale v roku 2007, tzv. Zelená školka. [Asociace lesních mateřských škol](#) tu združuje približne 140 lesných materských škôl a lesných klubov. LMS sú súčasťou predškolského vzdelávania a teda majú presnú legislatívnu definíciu.

Na Slovensku je situácia trochu iná, pretože lesné materské školy a detské lesné kluby je takmer nemožné zaradiť do siete škôl a školských zariadení, takže fungujú bez finančných príspevkov zo strany štátu. Dôvodom je chýbajúca legislatíva (najmä v oblasti hygieny a stravovania), ktorá by reflektovala skutočnosť, že výchova a vzdelávanie v DLK prebieha v prírodnom prostredí. Prvé DLK začali vznikáť okolo roku 2010.

Viac informácií nájdete napríklad v [bakalárskej práci](#).

Viac informácií k tejto kapitole: [Lenka Hruzová](#), hruzova.lenka@gmail.com

1c) Asociácia detských lesných klubov na Slovensku

Asociácia detských lesných klubov (ADLK) na Slovensku je dobrovoľným združením fyzických a právnických osôb, ktoré sa venujú výchove a vzdelávaniu detí v pravidelnom kontakte s prírodou a tiež osôb, ktorých záujmom je napomáhať rozvoju združenia a dosahovaniu jeho cieľov.

Základným cieľom Asociácie je podporovať výchovu a vzdelávanie detí v pravidelnom kontakte s prírodou, v súlade s princípmi trvalej udržateľnosti, environmentálnej výchovy, slobodného vzdelávania, rovnosti šancí, sociálneho začleňovania a inklúzie vo vzdelávaní.

Asociácia bola založená v roku 2017 z iniciatívy piatich zakladajúcich členov – detských lesných klubov (ďalej len DLK), ktoré vnímali silnú potrebu vytvorenia subjektu, ktorý by ich mohol reprezentovať a tlmočiť ich spoločné záujmy a stanoviská voči dotknutým štátnym orgánom, ale aj širokej verejnosti. Odvtedy sa jej členská základňa rok čo rok rozširuje a v súčasnosti (jeseň 2023) zahŕňa približne 40 DLK pôsobiacich po celom Slovensku (ako riadnych alebo pridružených členov).

Organizačná štruktúra

Orgánmi Asociácie sú:

- **Členská schôdza** – najvyšší orgán, tvorený všetkými riadnymi členmi Asociácie, rozhodujúci o základných otázkach ako napr. voľba členov rady, výška členského príspevku, priority na ďalšie obdobie,
- **Rada** – 5-členný kolektívny orgán, ktorý rozhoduje napr. o prijímaní nových členov, voľbe predsedu, ale aj o zmenách stanov a iných interných dokumentov Asociácie,
- **Predseda rady** – štatutárny orgán, ktorý koná v mene Asociácie a zastupuje ju vo všetkých záležitostiach.

Prvými členmi Rady sa pri založení Asociácie stali zástupcovia z DLK: Domček Lesníček (Limbach), Gaštanko (Bratislava – Rača), Handrbolka (Trenčín), Mravenisko (Banská Bystrica) a Tramtária (Žilina). Prvou predsedníčkou sa stala Lenka Hruzová, spoluzakladateľka DLK Tramtária.

Aktuálni členovia Rady sú [na stránke Asociácie](#).

Členstvo

Ak prevádzkujete DLK na Slovensku, alebo ste ešte len v prípravnej fáze a hodila by sa Vám k tomu podpora, ponúkame Vám viaceré možnosti, ako sa k nám pripojiť.

Riadne členstvo alebo členstvo čakateľa

Možnosť stať sa členom Asociácie majú tak existujúce, ako aj vznikajúce DLK (tie sa môžu stať tzv. čakateľmi). Riadny člen aj čakateľ majú v podstate rovnaké práva, jediný rozdiel je v tom, že čakatelia na členských schôdzach nemôžu hlasovať.

Postup, **ako sa stať členom**, je v oboch prípadoch rovnaký:

1. Vyplníte a odošlete nám **prihlášku a dotazník**. Počas vyplňania prihlášky sa dostanete aj k odkazu na Stanovy Asociácie, s ktorými sa prosím oboznámte, a iba v prípade súhlasu s ich obsahom prihlášku odošlite.
2. Následne sa s Vašou prihláškou oboznámi Rada Asociácie, ktorá do niekoľkých dní rozhodne či Vás ako člena schváli. Rada pri rozhodovaní skúma najmä to, či a v akom rozsahu DLK poskytuje výchovu a vzdelávanie v prírodnom prostredí. Prihliada tiež na adekvátne zabezpečenie základných funkcií poskytovaných zázemím klubu (hygiena, odpočinok, ochrana pred nepriaznivými klimatickými podmienkami), ako aj na celkovú filozofiu a hodnoty, na ktorých DLK stavia. O rozhodnutí Rady Vás budeme informovať emailom.
3. V prípade schválenia prihlášky dostanete od nás email s údajmi pre zaplatenie členského poplatku. Ten je aktuálne (rok 2023) stanovený na 144 EUR/kalendárny rok a platí sa vždy do konca marca príslušného roka. Ako nový člen platíte prvý členský poplatok hneď po schválení prihlášky a jeho uhradením sa stávate členom. Platíte pritom len pomernú časť ročného poplatku, podľa počtu mesiacov, ktoré zostávajú do konca kalendárneho roka (na jeden mesiac pripadá suma 12 EUR). (Príklad: Ak sa prihlasujete v novembri 2023, zaplatíte členské za november a december 2023 v celkovej výške 24 EUR a následne do konca marca 2024 zaplatíte už celý ročný poplatok za rok 2024.)

Čo vám prinesie členstvo v Asociácii?

Pokiaľ sa stanete riadnym členom, alebo členom čakateľom, môžete sa tešiť na:

1. **pravidelné celoslovenské stretnutia**, ktoré organizujeme obvykle na jar a na jeseň, na ktorých budete mať možnosť osobne spoznať ľudí z iných DLK, zdieľať s nimi cenné informácie a skúsenosti, navzájom sa podporiť a inšpirovať;
2. **prednostnú možnosť zúčastniť sa na Letnej škole**, ktorú organizujeme ako niekoľkodňové zážitkovo-vzdelávacie podujatie pre učiteľov z DLK;
3. **prístup do uzavretej skupiny na Facebooku**, kde môžete zdieľať s ostatnými členmi čo práve v klube riešite, pýtať sa na názor, radu, alebo získať tipy na zaujímavé udalosti, články, materiály a pod.;
4. **informačné e-maily od nášho tímu**, v ktorých sa snažíme členov priebežne informovať najmä o aktuálnom legislatívnom dianí, či už ide o zorientovanie sa v platnej legislatíve a z nej vyplývajúcich povinnostiach a možnostiach pre DLK, alebo aj o pripravovanej legislatíve, ktorá by mohla naše právne postavenie ovplyvniť. Dozviete sa však aj o ďalších aktivitách Asociácie, o aktuálnych grantových výzvach, pripravovaných vzdelávacích podujatiach a pod.;
5. **možnosť spoločného poistenia**, t. j. pripojenia sa k poistnej zmluve, vďaka ktorej Váš DLK získa poistenie svojej zodpovednosti za škodu;
6. **možnosť individuálnej konzultácie** s členom nášho tímu o konkrétnom probléme, ktorý váš klub potrebuje riešiť;
7. **podporu silnej komunity ľudí s podobným naladením**, ktorí vidia vo vzdelávaní detí v úzkom kontakte s prírodou obrovský zmysel, navzájom sa rešpektujú, podporujú a obohacujú;
8. **možnosť ovplyvniť, akým smerom sa DLK budú uberať** a svojou dobrou praxou podporiť ich pozitívne vnímanie zo strany verejnosti aj príslušných inštitúcií.

Pridružené členstvo

Pridružené členstvo je alternatívou pre tie DLK, ktoré nemajú záujem stať sa riadnymi členmi Asociácie, ale chcú našu činnosť podporiť tým spôsobom, že nám o sebe poskytnú niekoľko základných údajov (najmä kde pôsobia a koľko detí ich klub navštevuje).

Tieto údaje (bez uvedenia názvu klubu a kontaktov) poskytujeme jednotlivým štátnym orgánom, s ktorými vstupujeme do rokovaní. Vďaka tomu vieme kompetentným povedať, koľko nás na Slovensku je a koľko detí vzdelávame, čím naše slová získavajú väčšiu váhu.

S pridruženým členstvom sa nespájajú žiadne iné práva ani povinnosti. V prípade udelenia osobitného súhlasu však pridružený člen môže byť občasne informovaný o dôležitých témach týkajúcich sa DLK.

V prípade záujmu o pridružené členstvo stačí vyplniť krátky **formulár**.

Čestné členstvo

Asociácia môže, na základe rozhodnutia Rady a na návrh ktoréhokoľvek z členov, prijať aj čestného člena. Účelom čestného členstva je ocenenie prínosu danej osoby na rozvoji DLK a podpory myšlienky výchovy a vzdelávania detí v pravidelnom kontakte s prírodou, zvýšenie kredibility Asociácie a získanie spätnej väzby na jej činnosť.

Kontaktné údaje

Asociáciu môžete kontaktovať najlepšie emailom: asociacia@lesnekluby.sk alebo telefonicky: +421944 404 352.

Sledujte tiež našu web stránku: www.lesnekluby.sk a FB stránku: <https://www.facebook.com/AsociaciaDLK/>.

Viac informácií k tejto kapitole: Kristína Grundová, legislativa@lesnekluby.sk

2. ZAKLADANIE DETSKÉHO LESNÉHO KLUBU

2a) Zakladanie DLK z pohľadu práva

1. Právna forma

Jednu z prvých otázok, ktorú potrebujete pri zakladaní detského lesného klubu (ďalej len DLK) vyriešiť, je jeho právna forma. Nakoľko slovenská legislatíva doposiaľ pojem DLK (ani lesná materská škola – LMS) nepozná, nie je ničím stanovené, v akej právnej forme by sa táto činnosť mala vykonávať a môžete si ju teda slobodne zvoliť.

1.1 Občianske združenie (o. z.)

Medzi existujúcimi DLK je to najrozšírenejší model, kedy zakladatelia založia občianske združenie (podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov).

Takéto združenie je samostatnou právnickou osobou, ktorá má svoj názov, sídlo, IČO a štatutárny orgán, ktorý koná v jej mene. Združenie vzniká **registráciou na Ministerstve vnútra SR**, ktoré na svojej stránke uvádza detailné [informácie o postupe pri registrácii](#). Na stránke nájdete tiež [vzor návrhu na registráciu](#) občianskeho združenia, ktorý podávajú najmenej 3 členovia tzv. prípravného výboru. Správny poplatok za registráciu je 66 EUR (aktuálne v roku 2023).

Kedže je občianske združenie právnickou osobou, má **spôsobilosť na práva a povinnosti** aj **spôsobilosť na právne úkony**. Vie teda vstupovať do právnych vzťahov vo vlastnom mene a nadobúdať z nich práva a povinnosti (prakticky to znamená, že si vie napr. založiť účet v banke, požiadať o grant, prenajať si priestory, nakupovať zariadenie a pomôcky, objednať si službu, uzatvoriť poisťnú či pracovnú zmluvu atď.).

V prípade, že DLK funguje ako občianske združenie, jednotliví rodičia detí sa doň obvykle prihlasujú **prihláškou a stávajú sa členmi združenia**. Využívaný je tiež model kedy sa členmi občianskeho združenia stávajú samotné deti, ktoré DLK navštevujú (prihlášku za ne samozrejme podpisuje zákonný zástupca).

Základným dokumentom upravujúcim fungovanie o. z., ktorý je potrebné predložiť k registrácii, sú **stanovy**. Stanovy musia obsahovať:

- názov združenia,
- sídlo (t. j. adresu),
- cieľ jeho činnosti,
- orgány združenia, spôsob ich ustanovovania, určenie orgánov a funkcionárov oprávnených konať v mene združenia,
- ustanovenia o organizačných jednotkách, pokiaľ budú zriadené a pokiaľ budú konať vo svojom mene,
- zásady hospodárenia.

Názov občianskeho združenia nesmie byť hanlivý, urážlivý alebo zameniteľný s názvom orgánu verejnej moci alebo s názvom právnickej osoby, ktorá už vyvíja činnosť na území Slovenskej republiky. Skontrolujte si teda cez [register mimovládnych neziskových organizácií](#) a [obchodný register](#) či vami zvolený názov už nepoužíva niekto iný.

Cieľ činnosti združenia sa definuje prostredníctvom hlavných činností, na ktoré sa bude občianske združenie zameriavať. Je dobré si uvedomiť, že príjem z takejto hlavnej činnosti je oslobodený od dane z príjmu, a teda je vhodné ho mať jasne zadefinovaný tak, aby skutočne pokrýval činnosť, ktorej sa občianske združenie bude venovať.

Organizačná štruktúra občianskeho združenia, ako aj pravidlá pre voľbu orgánov a rozhodovanie o ďalších veciach, sa dajú v stanovách nastaviť podľa vašich preferencií. Zákon nepredpisuje ako presne to má byť. V praxi o. z. fungujú napr. tak, že majú predsedu (býva to osoba totožná so štatutárom), radu (ako kolektívny výkonný orgán) a členskú schôdzu či valné zhromaždenie (ako najvyšší orgán), ktorý obvykle môže rozhodovať o personálnom obsadení ostatných funkcií. Niekedy sa zvykne ustanoviť aj kontrolný orgán.

Stanovy by mali ďalej upravovať, aké **práva a povinnosti z členstva v občianskom združení vyplývajú**. Medzi najdôležitejšie povinnosti patrí povinnosť platiť **členské príspevky**, z ktorých o. z. následne financuje svoju činnosť. V stanovách je dobré definovať, kto a ako môže tieto príspevky určovať, akým spôsobom má s nimi o. z. hospodáriť a akým spôsobom môžu členovia získať informácie o spôsobe ich použitia. Príjmy z členských príspevkov sú oslobodené od dane z príjmu.

Pokiaľ DLK nechce všetkých rodičov, resp. detí, prijímať ako členov o. z., existuje aj možnosť prijímať od rodičov odplatu **za činnosti, na ktoré bolo o. z. založené** (t. j. hlavné činnosti, ktoré sú v stanovách definované prostredníctvom cieľov združenia). V takom prípade príjmy z tejto činnosti taktiež nepodliehajú dani z príjmov.

Ďalšími možnými zdrojmi financií občianskeho združenia sú dary, podiel zo zaplatenej dane z príjmov (tzv. 1, 2 alebo 3 % z dane z príjmov), príjmy z prenájmu, prípadne rôzne granty, ktoré však bývajú obvykle určené na realizáciu konkrétneho projektu, nie na bežnú prevádzku DLK.

Občianske združenie môže ako svoju vedľajšiu činnosť vykonávať aj činnosti, ktoré sú podnikaním. Na takéto činnosti si musí zriadiť živnosť, príjem z nich zdaňovať a zisk použiť na ďalšie aktivity združenia.

Ak ministerstvo nezistí dôvod na odmietnutie registrácie, **vykoná do 15 dní od začatia konania registráciu** a v tejto lehote zašle splnomocnencovi prípravného výboru jedno vyhotovenie stanov, na ktorom vyznačí deň registrácie. Pokiaľ ide o pridelenie IČO, Ministerstvo vnútra oň požiada Štatistický úrad (nie je potrebné, aby ste žiadosť podávali sami).

Pokiaľ ide o **registráciu pre daň z príjmov**, v dôsledku ktorej by Vám daňový úrad prideliť tzv. **DIČ**, túto máte povinnosť urobiť iba v určitých prípadoch (napr. ak by ste získali oprávnenie na podnikanie, ak by ste prenajímali svoje priestory, alebo ak by Vám vznikla povinnosť zrážať daň alebo preddavky na daň, alebo daň vyberať (typicky v prípade, že by ste sa stali zamestnávateľom)). V opačnom prípade sa Vás povinnosť registrácie netýka. Je však pravdepodobné, že časom ju začne Finančná správa vykonávať automaticky na základe údajov získaných z registra právnických osôb (legislatívne to už možné je, pričom by sa tak malo začať diať po zverejnení príslušného oznámenia na stránke Finančnej správy).

Občianske združenie je povinné viesť **účtovníctvo**. V sústave jednoduchého účtovníctva môže účtovať len vtedy, ak nepodniká, a ak jeho príjmy v predchádzajúcom účtovnom období nedosiahli 200 000 EUR. V opačnom prípade musí viesť podvojnú účtovníctvo.

Daňové priznanie k dani z príjmov musí občianske združenie podávať iba v prípade príjmov, ktoré sú predmetom dane z príjmov (pozor, sem patria aj príjmy z hlavnej činnosti o. z., hoci sú od dane z príjmov oslobodené, a samozrejme aj príjmy z prípadnej vedľajšej podnikateľskej činnosti).

Pokiaľ by občianske združenie malo iba príjmy z členských príspevkov vyberaných podľa stanov a prípadne bolo prijímateľom tzv. 1, 2 alebo 3 % z dane z príjmov, nemusí daňové priznanie vôbec podávať.

Ďalšie povinnosti občianskemu združeniu vznikajú v prípade, ak by niekoho zamestnalo, t. j. ak by sa stalo **zamestnávateľom** (registrácia v zdravotnej a Sociálnej poisťovni, registrácia ako platiteľ dane z príjmu, povinnosti z oblasti BOZP atď.).

1.2 Združenie fyzických osôb

Ďalšou možnou právnou formou pre fungovanie DLK je združenie fyzických osôb **bez právnej subjektivity**. Takéto združenie nie je samostatnou právnickou osobou, nemá spôsobilosť na práva a povinnosti, nemá názov, sídlo, IČO, ani stanov a nikam sa neregistruje. To znamená, že ani **nemôže navonok konať vo svojom mene a vždy zaňho koná niektorá zo združených fyzických osôb**, ktorá tým bola poverená.

Ide v podstate **iba o dohodu fyzických osôb zachytenú v tzv. zmluve o združení** (podľa § 829 Občianskeho zákonníka), kde sa zúčastnené osoby (v prípade DLK sú to obvykle zakladatelia, sprievodcovia a všetci rodičia detí, ktoré budú lesný klub navštevovať) dohodnú, že sa budú spoločne pričiňovať o dosiahnutie spoločného účelu. V praxi to niektoré DLK robia aj tak, že sa zmluvnou stranou stávajú nie rodičia, ale samotné deti, ktoré sú pri podpise zmluvy zastúpené zákonným zástupcom. Môže to mať význam napr. v situácii, ak jeden rodič má v klube dve alebo tri svoje deti, aby bolo zrejmé, že poplatok bude potrebné uhrádzať za každé z nich osobitne.

V zmluve o združení sa dohodne, kto z účastníkov a akým spôsobom bude prispievať k dosiahnutiu spoločného účelu (napr. svojou pracovnou činnosťou, vložením majetkových hodnôt...). Je tiež možné konkrétnymi činnosťami poveriť len vybraného účastníka zmluvy (napr., jeden účastník združenia bude spravovať spoločné financie a otvorí si na ten účel samostatný účet v banke, prenajme vo svojom mene priestory, za ktoré bude platiť z peňazí vyzbieraných od členov združenia, ďalší účastník bude prispievať realizáciou vzdelávacích aktivít pre deti, údržbou budovy, varením, iní zas pravidelným vkladáním finančných príspevkov, poskytnutím hnutelných či nehnuteľných vecí atď.).

Ak by združenie vykonávalo podnikateľskú činnosť, museli by mať rovnaké oprávnenie na jej vykonávanie všetky združené fyzické osoby, pričom ich príjmy a daňové výdavky dosiahnuté zo spoločného podnikania alebo samostatnej zárobkovej činnosti by sa zahŕňali **do základu dane jednotlivých daňovníkov** (t. j. jednotlivých združených osôb) **rovným dielom, ak by zmluva o združení nestanovila iný spôsob** (§ 10 ods. 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov).

Aj v prípade, ak činnosť združenia nie je podnikaním, je **vhodné v zmluve o združení upraviť, akým spôsobom bude hospodárené s príjmami**. Zároveň odporúčame **uviesť formuláciu, z ktorej bude zrejмый neziskový charakter činnosti združenia**, t. j. že všetky jeho príjmy budú použité iba na jeho činnosť a žiadny z členov združenia nemá nárok na žiadny zisk ani na použitie prostriedkov poskytnutých v prospech združenia na súkromné účely či akúkoľvek činnosť nesúvisiacu s činnosťou združenia. Výnimkou je samozrejme situácia, kedy by združenie zaniklo a bolo by potrebné zozbierané prostriedky rozdeliť, na to je tiež vhodné pri príprave zmluvy myslieť a upraviť si pre tento prípad pravidlá.

Pokiaľ ide o vedenie účtovníctva, je postačujúce viesť si jednoduchú evidenciu príjmov a výdavkov a odkladať doklady o použití prostriedkov získaných od členov združenia. Tieto by mali byť jednotlivým členom združenia na požiadanie kedykoľvek sprístupnené.

Zmluvu je praktické uzatvárať vždy na 1 rok s rodičmi, ktorí majú v danom roku v klube deti. Pri každej zmene zmluvy sa totiž musí robiť dodatok, ktorý musia vždy podpísať všetci rodičia (resp. zmluvné strany).

Pri tejto právnej forme fungovania DLK teda neexistuje žiadna organizácia, ktorá by teoreticky, mohla podliehať prípadnej regulácii z pohľadu štátu. Ide vlastne o súkromné aktivity súkromných osôb vykonávané v súkromných priestoroch na základe ich slobodnej dohody. Zodpovednosť za akékoľvek záväzky či dodržiavanie právnych predpisov zostáva na jednotlivých zapojených fyzických osobách.

Niektoré existujúce DLK využívajú aj kombináciu občianskeho združenia a združenia fyzických osôb.

1.3 Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby (n. o.)

Okrem už uvedených alternatív je možné zvážiť aj fungovanie DLK v podobe neziskovej organizácie poskytujúcej všeobecne prospešné služby (podľa zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby). Jednou zo zákonom upravených všeobecne prospešných služieb je totiž aj vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry.

Podmienky poskytovania týchto služieb musia byť vopred určené a pre všetkých rovnaké. Zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov, členov orgánov ani zamestnancov, ale musí sa použiť v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb.

Základnými dokumentmi n. o. sú zakladacia listina a štatút. Neziskové organizácie sa registrujú na okresnom úrade v sídle kraja, odbore všeobecnej vnútornej správy, príslušnom podľa sídla neziskovej organizácie. [Informácie o registrácii](#) nájdete na stránke Ministerstva vnútra SR.

Orgány neziskovej organizácie sú zákonom presne stanovené a tvorí ich: správna rada, riaditeľ, dozorná rada (revízor) a prípadne ďalšie orgány, ak to určí štatút.

Zákon explicitne uvádza, že nezisková organizácia **môže poskytovať služby len vtedy, ak spĺňa podmienky na ich poskytovanie upravené osobitnými predpismi**, pričom v poznámke pod čiarou odkazuje aj na zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia. Splnenie týchto osobitných podmienok je potrebné preukázať registrovému úradu do 30 dní od ich splnenia, pričom ich nespĺňanie je dôvodom na zrušenie neziskovej organizácie. Pri neexistencii špecifického odkazu treba vychádzať z toho, že pri neziskovej organizácii poskytujúcej starostlivosť o deti, resp. vzdelávanie detí, by sa zrejme skúmalo splnenie podmienok podľa § 24 zákona č. 355/2007 Z. z., ktorý stanovuje povinnosti pre zariadenia pre deti a mládež, predovšetkým schválenie prevádzkového poriadku príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva (RÚVZ).

Nakoľko zákon č. 355/2007 Z. z. zatiaľ, napriek našej dlhoročnej snahe, neobsahuje špecifickú úpravu pre DLK, ktorá by zohľadňovala špecifiká priestorov, v ktorých DLK pôsobia, v praxi je pre väčšinu DLK nemožné splniť podmienky stanovené spomenu-tým zákonom a žiadať RÚVZ o schválenie prevádzkového poriadku, či priestorov samotných. Následne samozrejme nedokážu ani preukázať registrovému úradu, že tieto podmienky spĺňajú. Zrejme preto právna forma neziskovej organizácie poskytujúcej všeobecne prospešné služby **nie je DLK využívaná**.

1.4 Podnikanie – spoločnosť s ručením obmedzeným (s. r. o.) alebo živnosť (SZČO)

Prevádzkovanie DLK je v zásade možné vykonávať aj ako podnikanie. Ak by ste sa rozhodli ísť touto cestou, môžete si založiť živnosť ako fyzická osoba, alebo vytvoriť právnickú osobu (typicky spoločnosť s ručením obmedzeným). Ako predmet činnosti si môžete zvoliť napr. mimoškolskú vzdelávaciu činnosť, ktorá je voľnou živnosťou, a teda na jej prevádzkovanie nepotrebuje preukázať žiadnu špecifickú odbornú spôsobilosť.

Prevádzkovanie živnosti však **odporúčame iba v tom prípade, ak disponujete priestorom, ktorý spĺňa požiadavky stanovené na budovu materskej školy** zákonom č. 355/2007 Z. z. a najmä vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR č. 75/2023 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež. Zákon totiž prevádzkovateľom živnosti jednoznačne ukladá **povinnosť požiadať príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva o vydanie rozhodnutia o uvedení priestorov do prevádzky**, t. j. ľudskou rečou povedané, povinnosť nechať si priestory schváliť hygienou. Ak si túto povinnosť ako podnikateľ nespĺníte, vystavujete sa riziku pokuty.

V tejto súvislosti je potrebné povedať, že legislatívna situácia nie je pre DLK na Slovensku optimálna a bolo by samozrejme želateľné, aby právne predpisy stanovili pre zázemia DLK špecifické podmienky, ktoré by RÚVZ mohli v jednotlivých prípadoch posudzovať a v prípade ich naplnenia priestory schváliť. Kým sa však takej úpravy dočkáme, odporúčame voliť si na prevádzkovanie DLK také právne formy, pri ktorých zákon explicitne neukladá povinnosť žiadať RÚVZ o schválenie priestorov, resp. nevyžaduje dokladovať registrovému orgánu splnenie podmienok uložených zákonom č. 355/2007 Z. z. Takými formami sú vyššie popísané občianske združenie a združenie fyzických osôb.

2. Zmluvné vzťahy

2.1 Zmluvy s personálom a dodávateľmi

Po založení DLK je ďalším krokom najmä vyskladanie tímu ľudí, ktorí sa budú na jeho fungovaní podieľať, či už v roli sprievodcov priamo pracujúcich s deťmi (vo viacerých kluboch označovaných tiež pojmom sprievodcovia), alebo ďalšieho personálu zabezpečujúceho napr. administratívu, vedenie klubu, organizačné záležitosti, komunikáciu s rodičmi, prípravu stravy, nákup materiálu, údržbu priestorov atď.

Vzťahy s personálom je určite vhodné mať zmluvne ošetrené, pričom prichádza do úvahy viacero alternatív. Prvou z nich je uzatvorenie **pracovnej zmluvy alebo niektorej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru v zmysle Zákonníka práce** (samozrejme za dodržania podmienok a obmedzení, ktoré sú pre tieto dohody stanovené).

Ak sa rozhodnete byť zamestnávateľom, je potrebné myslieť na to, aby ste dodržiavali všetky povinnosti, ktoré právne predpisy zamestnávateľom ukladajú a zabezpečili zamestnancom všetky ich práva. Ich výpočet presahuje rámec tohto dokumentu a pokiaľ so zamestnávaním nemáte skúsenosť, odporúčame vám poradiť sa v tomto smere s odborníkom.

Jednou zo základných povinností zamestnávateľa je odvádzať za zamestnancov predpísané dane a odvody na zdravotné a sociálne poistenie. Vzhľadom na obmedzené finančné zdroje DLK, ktoré sú financované v drvivej miere len z príspevkov od rodičov detí bez akejkoľvek finančnej podpory zo strany štátu, býva však v praxi pomerne náročné (a pri viacerých činnostiach aj dosť nepraktické) pokryť všetky zmluvné vzťahy zmluvami podľa Zákonníka práce a zároveň ponúknuť mzdu, ktorá by bola pre zamestnancov dostatočne motivujúca.

Ako jedna z alternatívnych možností sa tak núka cesta **zabezpečenia výkonu niektorých činností dodávateľským spôsobom, prostredníctvom živnostníkov** alebo iných podnikateľských subjektov, ktorí si za svoje služby vyfakturujú dohodnutú odmenu. Môže ísť napr. o podnikateľov poskytujúcich služby ako je vykonávanie mimoškolskej vzdelávacej činnosti, služby v oblasti administratívnej správy a služby organizačno-hospodárskej povahy, služby osobného charakteru (môžu zahŕňať aj krátkodobú pomoc pri starostlivosti o deti), čistiace a upratovacie služby atď.

Pokiaľ by ste mali záujem ponúknuť deťom v DLK aj odborné vyučovanie cudzích jazykov či umenia, môžete nájsť odborníkov, ktorí disponujú viazanou živnosťou na vyučovanie v odbore cudzích jazykov či vyučovanie v odbore umenia.

Pri zabezpečovaní niektorých činností v DLK uvedeným dodávateľským spôsobom si samozrejme treba dať **pozor, aby dohodnutý spôsob spolupráce nenaplnil znaky závislej práce** a nedošlo tak k nelegálnemu zamestnávaniu. Ak by to tak bolo, je potrebné uzatvoriť zmluvu podľa Zákonníka práce.

Pre vysvetlenie, závislá práca je práca vykonávaná vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom. To znamená, že živnostníkovi napr. nemôžete stanoviť pracovný čas, ale objednávať si jeho službu, ktorú vám poskytne vo vzájomne dohodnutom čase. Nebudete mu platiť za čas kedy vám reálne služby z akýchkoľvek dôvodov neposkytoval (PN, dovolenka atď.). Nemali by ste mu ani dávať záväzné pokyny, ani poskytovať náradie či spotrebný materiál na výkon jeho činnosti. To sú všetko veci, ktoré by si mal živnostník zabezpečiť sám, keďže je poskytovateľom služby, ktorú si u neho objednávať.

Zmluvne tento vzťah nemusí byť nutne ošetrený písomnou zmluvou. V praxi je však dobré mať aspoň základné dohodnuté podmienky zachytené napr. v objednávke, alebo pri dlhodobejšej spolupráci aj v zmluve o spolupráci či príkaznej zmluve.

Z charakteru DLK vyplýva, že v nich niekedy vypomáhajú aj osoby, ktoré sú ochotné svoju činnosť vykonávať aj bez nároku na akúkoľvek odmenu, t. j. **dobrovoľnícky**. Takáto činnosť je upravená zákonom č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve. Pre uzatvorenie dobrovoľníckej zmluvy ústnou formou je podľa uvedeného zákona potrebné dohodnúť si minimálne miesto, obsah a trvanie dobrovoľníckej činnosti. Ak by ste si, najmä pri dlhodobejšej spolupráci s dobrovoľníkom, chceli uzatvoriť aj písomnú dobrovoľnícku zmluvu, jej náležitosti nájdete v [§6 spomenutého zákona](#).

2.2 Zmluvy s rodičmi detí

Pri fungovaní DLK budete jednoznačne potrebovať dokument, ktorý bude upravovať vzájomné práva a povinnosti vášho DLK a rodičov detí, ktoré budú váš DLK navštevovať.

Ak pôjdete cestou, kedy sa budú rodičia alebo deti stávať členmi vášho občianskeho združenia, vypracujte si prihlášku, v ktorej nový člen vysloví súhlas so stanovami a zaviazá sa na plnenie povinností, ktoré zo stanov členom vyplývajú (vrátane platenia členských príspevkov). Keďže však nie je veľmi praktické, aby stanovy úplne detailne upravovali fungovanie DLK, môžete to riešiť tak, že tieto detailnejšie podmienky si dohodnete v osobitnej zmluve, ktorú budete s každým jednotlivou podpisovať.

Ďalšia možnosť je uzatvoriť zmluvu o poskytovaní služby, ktorú máte v stanovách definovanú ako svoju hlavnú činnosť (s tým, že úhrada od rodičov v zmluve nebude definovaná ako členský príspevok, ale ako odplata za službu).

Ide o dôležitý dokument, ktorého obsah však nie je nijak zákonne predpísaný a je v zásade na vás, ako si ho nazvete (napr. zmluva o poskytovaní služieb, o poskytovaní starostlivosti o dieťa, o poskytovaní mimoškolského vzdelávania v DLK) aj čo presne bude jeho obsahom.

Medzi základné náležitosti, na ktoré odporúčame v zmluve nezabudnúť, patria:

- a. identifikačné údaje zmluvných strán (t. j. vás ako klubu aj zákonných zástupcov dieťaťa),
- b. identifikačné údaje dieťaťa,
- c. záväzok DLK poskytovať službu (zadefinujete si ju presne podľa vašich potrieb v súlade so stanovami), pričom odporúčame výslovne spomenúť, že DLK nie je zaradený v sieti škôl a školských zariadení a neposkytuje výchovu a vzdelávanie v zmysle školského zákona; ďalej môžete uviesť aj celkom detailné informácie o tom, čo všetko budete dieťaťu poskytovať, o prevádzkovom čase, o dňoch kedy DLK funguje, resp. nefunguje, do kedy je potrebné dieťa odovzdať a vyzdvihnúť, ďalej popísať aký počet sprievodcov bude so skupinou detí, kde bude služba poskytovaná (odporúčame popísať, kde sa nachádza zázemie a aj v akej lokalite v jeho okolí sa deti budú počas dňa pohybovať tak, aby rodičia výslovne vyjadrili, že sú si vedomí, že deti sa budú denne pohybovať v exteriéri, v neplotenom prírodnom prostredí),
- d. popis zázemia a prehlásenie rodičov, že sa detailne oboznámili s jeho priestormi a materiálno-technickým vybavením a boli z vašej strany informovaní, že daný priestor nedisponuje rozhodnutím regionálneho úradu verejného zdravotníctva o uvedení priestorov do prevádzky (môžete doplniť aj o konkrétne informácie týkajúce sa zabezpečenia hygieny),
- e. informácie o stravovaní, akým spôsobom bude zabezpečené, v akom rozsahu a za akých cenových podmienok (v prípade dieťaťa so stravovacími obmedzeniami odporúčame aj túto skutočnosť v zmluve zachytiť a dohodnúť si, ako bude jeho stravovanie riešené),
- f. záväzok rodičov platiť za službu odplatu (pokiaľ to nie je riešené cez členské príspevky alebo iným spôsobom), pričom treba stanoviť termíny splatnosti, platobné údaje a je možné si nastaviť aj špecifické podmienky, za ktorých sa odplata zníži (napr. dlhobehjšia absencia zo zdravotných dôvodov, uzatvorenie počas prázdnin a pod.),
- g. záväzok rodičov zabezpečiť dieťaťu adekvátne oblečenie, obuv a ochranné pomôcky či prípravky, ktoré umožnia jeho bezpečný pobyt v prírode, ako aj prípadné ďalšie požiadavky, súvisiace s materiálno-technickým vybavením (či budú rodičia napr. zabezpečovať pranie oblečok, uterákov, alebo to zabezpečí klub atď.),
- h. ustanovenia o ochrane osobných údajov (tu je na mieste dohodnúť si napr. pravidlá ohľadne zverejňovania/zákazu zverejňovania fotografií detí, záväzok dodržiavať ustanovenia zákona o ochrane osobných údajov a nariadenia GDPR (pozri nižšie) a prípadne odkázať na osobitný dokument, v ktorom boli dotknutej osobe poskytnuté všetky informácie o ochrane osobných údajov tak, ako to vyžadujú právne predpisy,
- i. dobu, na ktorú sa zmluva uzatvára a podmienky pre jej skončenie (dĺžka výpovednej doby, prípadne dôvody, za ktorých je možné zmluvu ukončiť aj v kratšej výpovednej dobe či okamžite).

3. Ochrana osobných údajov, alebo obávané GDPR

Osobné údaje fyzických osôb, s ktorými pri prevádzkovaní DLK prídete do styku (či už to sú údaje detí, rodičov, alebo aj zamestnancov a zmluvných partnerov), podliehajú prísnej ochrane v zmysle zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a tzv. [GDPR nariadenia](#) o ochrane údajov.

Osobnými údajmi sú údaje týkajúce sa identifikovanej fyzickej osoby alebo identifikovateľnej fyzickej osoby, ktorú možno identifikovať priamo alebo nepriamo, najmä na základe všeobecne použiteľného identifikátora (napr. **rodné číslo**), iného identifikátora, ako je napríklad **meno, priezvisko, identifikačné číslo, lokalizačné údaje**, alebo **online identifikátor**, alebo na základe jednej alebo viacerých **charakteristík alebo znakov, ktoré tvoria jej fyzickú identitu, fyziologickú identitu, genetickú identitu, psychickú identitu, mentálnu identitu, ekonomickú identitu, kultúrnu identitu alebo sociálnu identitu**.

3.1 Základné zásady ochrany osobných údajov

Medzi základné zásady, ktoré je dobré mať v tejto súvislosti na pamäti, patria nasledovné:

- osobné údaje možno spracúvať len **zákonným spôsobom** a tak, aby nedošlo k porušeniu základných práv dotknutej osoby,
- osobné údaje sa môžu získavať len na konkrétne určený, výslovne uvedený a oprávnený **účel** a nesmú sa ďalej spracúvať spôsobom, ktorý nie je zlučiteľný s týmto účelom,
- spracúvané osobné údaje musia byť **primerané, relevantné** a obmedzené na **nevyhnutný rozsah** daný účelom, na ktorý sa spracúvajú,
- spracúvané osobné údaje musia byť **správne** a podľa potreby **aktualizované**,
- osobné údaje musia byť uchovávané vo forme, ktorá umožňuje identifikáciu dotknutej osoby **najneskôr dovtedy, kým je to potrebné na účel**, na ktorý sa osobné údaje spracúvajú (dlhšie len na účel archivácie, vedecký účel, na účel historického výskumu alebo na štatistický účel za dodržania stanovených podmienok),
- osobné údaje musia byť spracúvané spôsobom, ktorý prostredníctvom primeraných technických a organizačných opatrení zaručuje **primeranú bezpečnosť** osobných údajov vrátane **ochrany pred neoprávneným a nezákonným spracúvaním** osobných údajov, **náhodnou stratou, výmazom alebo poškodením** osobných údajov,

- prevádzkovateľ (t. j. ten, kto spracúva osobné údaje vo vlastnom mene) je **zodpovedný za dodržiavanie** základných zásad spracúvania osobných údajov, za súlad spracúvania osobných údajov so zásadami spracúvania osobných údajov a je povinný tento súlad so zásadami spracúvania osobných údajov na požiadanie **preukázať Úradu** na ochranu osobných údajov.

Zjednodušene sa teda dá povedať, že by ste mali spracúvať len také osobné údaje, ktoré naozaj potrebujete, používať ich len na ten účel, pre ktorý ste ich získali, uchovávať ich v bezpečí a len tak dlho, ako ich reálne potrebujete. To je však skutočne len základ a z právnych predpisov vám vyplýva ešte celý rad konkrétnych povinností, ktoré je potrebné dodržať, aby ste sa vyhli riziku uloženia pokuty.

Jednou z možností je obrátiť sa v tomto na špecializované spoločnosti, ktoré vám vypracujú súvisiacu dokumentáciu a pomôžu aj so splnením ostatných povinností z oblasti GDPR. Pokiaľ však, ako začínajúci klub, na takúto službu nenájdete dostatok financií, môžete si to samozrejme zabezpečiť aj vo vlastnej réžii.

3.2 Súhlas so spracúvaním osobných údajov

Často skloňovaným pojmom v oblasti GDPR je tzv. **súhlas so spracúvaním osobných údajov**. Veľakrát si rôzne organizácie dávajú podpisovať takéto súhlasy a domnievajú sa, že tým sú ich povinnosti naplnené. Málokto však vie, že nie na každé spracúvanie osobných údajov je takýto súhlas potrebný a naopak, že mať podpísaný súhlas nestačí na to, aby ste si splnili všetky povinnosti z oblasti GDPR. Niekedy v skutočnosti môže byť problém práve to, ak súhlas vyžadujete (podmieňujete ním uzavretie zmluvy) aj vtedy, keď by ste nemali.

Asi najčastejším prípadom, kedy osobitný súhlas dotknutej osoby nepotrebuje je, ak je **spracúvanie osobných údajov nevyhnutné na plnenie zmluvy**, ktorej zmluvnou stranou je dotknutá osoba, alebo na vykonanie **opatrenia pred uzatvorením zmluvy** na základe žiadosti dotknutej osoby. To znamená, že ak sa napr. rodič zaujíma o váš lesný klub a poskytne vám v rámci prijímacieho procesu údaje o sebe a dieťaťu v záujme toho, aby ste uzatvorili zmluvu a mohli na základe nej poskytovať dieťaťu starostlivosť, právnym dôvodom spracúvania údajov je plnenie zmluvy, resp. nevyhnutné získanie potrebných informácií pred jej uzatvorením, a nie osobitný súhlas. Ten by ste však **potrebovali napr. v prípade, ak by ste chceli osobné údaje použiť na iný účel, ktorý nie je priamo plnením zmluvy** (napr. nahrať fotografie dieťaťa na zdieľaný disk prístupný všetkým rodičom alebo do facebookovej skupiny, zverejnenie fotografie na sociálnych sieťach na propagačné či iné účely, sprístupnenie telefónneho čísla sprievodcu všetkým rodičom a pod.).

Treba sa teda naozaj zamyslieť nad tým či získané údaje používate iba v rozsahu nevyhnutnom na plnenie zmluvy, alebo nastávajú aj špecifické situácie, ktoré už bude lepšie pokryť v osobitnom súhlase, ktorý budete vedieť kedykoľvek v prípade potreby preukázať. Zároveň si treba uvedomiť, že takýto **súhlas môže dotknutá osoba kedykoľvek aj odvolať**. Spracúvanie údajov, ku ktorému došlo pred odvolaním súhlasu tým nie je dotknuté, a teda zostáva zákonným (o tomto je však potrebné dotknutú osobu ešte **pred udelením súhlasu informovať**).

3.3 Osobitné kategórie osobných údajov (mimoriadne citlivé údaje)

Osobitnými kategóriami osobných údajov sú údaje, ktoré odhaľujú rasový pôvod alebo etnický pôvod, politické názory, náboženskú vieru, filozofické presvedčenie, členstvo v odborových organizáciách, genetické údaje, biometrické údaje, **údaje týkajúce sa zdravia** alebo údaje týkajúce sa sexuálneho života alebo sexuálnej orientácie fyzickej osoby. Spracúvanie týchto kategórií osobných údajov si vo väčšine prípadov vyžaduje osobitný súhlas dotknutej osoby.

Pre občianske združenia však existuje aj špecifické ustanovenie umožňujúce spracúvanie takýchto mimoriadne citlivých údajov v rámci ich oprávnenej činnosti. Toto ustanovenie umožňuje spracúvanie vyššie uvedených kategórií osobných údajov **pokiaľ sa týka iba ich členov alebo tých fyzických osôb, ktoré sú s nimi vzhľadom na ich ciele v pravidelnom styku**. Osobné údaje musia slúžiť výlučne **pre ich vnútornú potrebu** a nesmú byť poskytnuté **nikomu ďalšiemu** bez písomného alebo inak hodnoverne preukázateľného súhlasu dotknutej osoby.

To znamená, že ak ako občianske združenie napr. spracúvate údaje o zdravotnom stave detí navštevujúcich váš DLK (či už sú členmi o. z. samotné deti alebo ich rodičia) a využívate tieto údaje výhradne pre vnútornú potrebu (napr. aby ste dieťaťu podávali stravu v súlade s jeho diétnymi obmedzeniami), **nemusíte mať na to špeciálne udelený súhlas** a neporušujete tým právne predpisy.

3.4 Informačné povinnosti voči dotknutej osobe

Pri získavaní osobných údajov by ste mali dotknutej osobe poskytnúť dokument, ktorý ju oboznámi s tým, kto ste, na aký účel a na akom právnom základe budete jej osobné údaje spracúvať, ako dlho ich budete spracúvať a aké sú jej práva, zjednodušene povedané.

Vzor takéhoto dokumentu nájdete na stránke Úradu na ochranu osobných údajov. (Vzor je určený pre zamestnancov, pre iné dotknuté osoby si ho treba primerane prispôbiť).

Všetko, čo má takýto dokument pre dotknutú osobu obsahovať, nájdete aj v **§ 19** zákona o ochrane osobných údajov:

- **identifikačné údaje a kontaktné údaje** vás ako prevádzkovateľa,
- **kontaktné údaje tzv. zodpovednej osoby**, ak je určená (nie všetci majú povinnosť si ju určiť, týka sa to skôr subjektov, ktoré spracúvajú údaje vo veľkom rozsahu),

- **účel spracúvania** osobných údajov, na ktorý sú osobné údaje určené, ako aj **právny základ spracúvania** osobných údajov,
- **oprávnené záujmy prevádzkovateľa alebo tretej strany**, ak sa osobné údaje spracúvajú nie na základe súhlasu, plnenia zmluvy, zákona či iného oprávneného dôvodu, ale na základe toho, že je to **nevyhnutné na účel oprávnených záujmov** prevádzkovateľa alebo tretej strany, **okrem** prípadov, keď nad týmito záujmami prevažujú záujmy alebo práva dotknutej osoby vyžadujúce si ochranu osobných údajov, najmä ak je dotknutou osobou dieťa,
- **identifikáciu príjemcu** (toho, komu sa spracúvané osobné údaje ďalej poskytujú) alebo kategóriu príjemcu, ak existuje,
- informáciu o tom, že prevádzkovateľ **zamýšľa preniesť osobné údaje do tretej krajiny alebo medzinárodnej organizácii**, identifikáciu tretej krajiny alebo medzinárodnej organizácie, informáciu o existencii alebo neexistencii rozhodnutia Európskej komisie o primeranosti alebo odkaz na primerané záruky alebo vhodné záruky a prostriedky na získanie ich kópie alebo informáciu o tom, kde boli sprístupnené, ak prevádzkovateľ zamýšľa prenos,
- **informácie o dobe uchovávaní** osobných údajov; ak to nie je možné, informácie o kritériách jej určenia,
- informácie **o práve požadovať od prevádzkovateľa prístup** k osobným údajom týkajúcim sa dotknutej osoby, **o práve na opravu** osobných údajov, **o práve na vymazanie** osobných údajov alebo **o práve na obmedzenie spracúvania** osobných údajov, **o práve namietat' spracúvanie** osobných údajov, ako aj **o práve na prenosnosť** osobných údajov,
- informácie **o práve kedykoľvek svoj súhlas odvolať**,
- informácie o práve podať návrh na začatie konania o ochrane osobných údajov (podľa § 100 zákona),
- informácie o tom, **či je poskytovanie osobných údajov zákonnou požiadavkou alebo zmluvnou požiadavkou alebo požiadavkou, ktorá je potrebná na uzavretie zmluvy**, a o tom, či je dotknutá osoba povinná poskytnúť osobné údaje, ako aj o možných následkoch neposkytnutia osobných údajov,
- informácie **o existencii automatizovaného individuálneho rozhodovania vrátane profilovania** (pozri § 28 zákona); v týchto prípadoch poskytne prevádzkovateľ dotknutej osobe informácie o použitom postupe, ako aj o význame a predpokladaných dôsledkoch takého spracúvania osobných údajov pre dotknutú osobu.

3.5 Povinnosť prijať technické a organizačné opatrenia

S ohľadom na povahu, rozsah a účel spracúvania osobných údajov a na riziká s rôznou pravdepodobnosťou a závažnosťou pre práva fyzickej osoby je prevádzkovateľ povinný **prijať vhodné technické a organizačné opatrenia** na zabezpečenie a preukázanie toho, že spracúvanie osobných údajov sa vykonáva v súlade so zákonom o ochrane osobných údajov. Uvedené opatrenia je prevádzkovateľ povinný podľa potreby aktualizovať.

Spomenuté opatrenia zahŕňajú **zavedenie primeraných postupov ochrany** osobných údajov zo strany prevádzkovateľa, ak je to vzhľadom na spracovateľské činnosti primerané.

Mali by ste ich mať **zachytené v písomnej podobe**, aby ste v prípade kontroly vedeli preukázať, aké opatrenia ste prijali.

3.6 Záznamy o spracovateľských činnostiach

Prevádzkovateľ je povinný viesť tzv. **záznam o spracovateľských činnostiach**, za ktoré je zodpovedný. Tento záznam musí obsahovať náležitosti, ktoré nájdete v § 37 zákona o ochrane osobných údajov.

Táto povinnosť sa Vás však bude pravdepodobne týkať iba v obmedzenom rozsahu, nakoľko **pre organizácie, ktoré majú menej ako 250 zamestnancov platí výnimka, ak:**

- nie je pravdepodobné, že spracúvanie osobných údajov, ktoré vykonávajú, povedie k riziku ochrany práv dotknutej osoby,
- je spracúvanie osobných údajov **príležitostné** alebo
- **nezahŕňa osobitné kategórie osobných údajov** alebo osobné údaje týkajúce sa uznania viny za spáchanie trestného činu alebo priestupku.

V praxi DLK môže ísť najmä o spracovanie **osobitných kategórií** (mimoriadne citlivých) osobných údajov ako sú napr. aj údaje o zdravotnom stave. Minimálne pre túto kategóriu spracúvaných údajov by sme odporučili vyplniť si tabuľku záznamu o spracovateľských činnostiach a mať ju uloženú pre prípad kontroly.

Vzor aj návod na vyplnenie nájdete na stránke Úradu na ochranu osobných údajov.

Záznamy sa majú viesť **v listinnej podobe alebo elektronickej podobe**.

3.7 Oznamovacie povinnosti

V neposlednom rade je treba mať na pamäti, že ako prevádzkovateľ máte povinnosť **oznámít Úradu na ochranu osobných údajov porušenie ochrany osobných údajov do 72 hodín** po tom, ako sa o ňom dozviete; to neplatí, ak nie je pravdepodobné, že porušenie ochrany osobných údajov povedie k riziku pre práva fyzickej osoby.

Formulár na nahlasovanie bezpečnostných incidentov nájdete na stránke Úradu na ochranu osobných údajov.

Každý prípad porušenia ochrany osobných údajov by ste mali **zdokumentovať** a popísať skutočnosti spojené s porušením ochrany osobných údajov, jeho následky a prijaté opatrenia na nápravu.

Zistené porušenie ochrany osobných údajov je potrebné bez zbytočného odkladu **oznámiť aj dotknutej osobe, ak** takéto porušenie môže viesť k **vysokému riziku** pre práva fyzickej osoby. V prípade potreby si jeho náležitosti, ako aj výnimky, kedy toto oznámenie nie je nutné robiť, pozrite v § 41 zákona o ochrane osobných údajov.

Viac informácií k tejto kapitole: Kristína Grundová, legislativa@lesnekluby.sk

2b) Tím zakladateľov

Skúsenosti ukazujú, že zakladanie detského lesného klubu (ďalej len DLK) – najmä bez predchádzajúcich skúseností s podobnými projektami – je pomerne náročný a komplexný proces. Od prvotnej myšlienky až po reálne otvorenie DLK prejde minimálne niekoľko mesiacov, najčastejšie približne rok. Zahŕňa zabezpečenie vhodných priestorov, výber sprievodcov, marketing s cieľom osloviť rodičov, prípravu zázemia a mnoho ďalších čiastkových úloh.

Pre ľahšie zvládnutie celého procesu odporúčame mať v tíme zakladateľov aspoň troch ľudí. Okrem rozloženia síl a rozdelenia úloh to zabezpečí aj rôznorodosť zručností a talentov, ktoré jednotliví členovia tímu môžu do vznikajúceho projektu vložiť. Pri vyššom počte ľudí v zakladajúcom tíme (napr. viac ako 5) je potrebné upozorniť na možnú náročnejšiu komunikáciu či obťažnú organizáciu stretnutí.

Medzi už existujúcimi DLK na Slovensku prevládajú najmä dva modely vzniku. Najčastejší je ten, že DLK vzniká ako projekt skupiny rodičov, ktorí tento typ výchovy a vzdelávania hľadajú a zakladajú pre svoje dieťa či deti. Tu sú teda motiváciou najmä benefity vlastných detí a pre dlhodobé fungovanie takéhoto DLK je potrebné zabezpečiť kontinuitu činnosti aj vtedy, keď už deti zakladateľov z predškolského veku vyrástli. Druhým častým modelom je zakladanie DLK z pozície pedagóga. Motívom je tu najmä túžba po vykročení z hraníc klasického školstva a objavovaní potenciálov prírodného prostredia ako výchovného a vzdelávacieho elementu.

Keďže na Slovensku ide o pomerne nový koncept, málokto zo zakladateľov má predchádzajúce skúsenosti so zakladaním a fungovaním DLK. Zakladatelia zvyknú čerpať informácie a inšpirácie nielen z kníh a internetu, ale aj z priamych stretnutí a z návštev v už fungujúcich DLK na Slovensku, v Čechách, prípadne v ďalších európskych krajinách. O konzultácie a informácie vždy môžete požiadať aj Asociáciu detských lesných klubov na Slovensku (viac o ADLK v kapitole 1c). Navštíviť dva-tri najbližšie fungujúce DLK je častým odporúčaním aj na týchto konzultáciách. Skutočný pohľad a zažitie priebehu dňa v lesnom klube dá zakladateľom oveľa komplexnejší pohľad než akýkoľvek článok na internete či kniha. A keďže každý DLK má svoje špecifiká, navštíviť viaceré vám môže ponúknuť širšiu paletu možností vášho ďalšieho smerovania.

Zaujímavým modelom, najmä na začiatku fungovania DLK, býva skrátaná prevádzka. Mnohé kluby si ju zvolia ako „skúšobný model“ a fungujú na začiatku napríklad iba 2 alebo 3 dni v týždni (prípadne každý deň v týždni, ale iba v doobednom čase). Tento model je samozrejme možné udržať aj dlhodobo, ak sa v tomto modeli stretne ponuka DLK s potrebami rodičov detí.

Najmä v prípade, že klub vzniká ako iniciatíva rodičov, je potrebné vopred si vyjasniť kompetencie sprievodcov, ktorí v lesnom klube pôsobia a rodičov, ktorí klub zakladali (prípadne ďalších rodičov, ktorí sa do klubu pridajú neskôr). Z pozície zakladateľov je samozrejme žiadané, aby udržiavali celkovú myšlienku DLK a jeho všeobecné nastavenia. Sprievodcovia však potrebujú určitú voľnosť v tom, ako túto myšlienku budú naplňovať.

Viac informácií k tejto kapitole: Lenka Hruzová, hruzova.lenka@gmail.com

2c) Zázemie

Pri zakladaní nového detského lesného klubu (ďalej len DLK) je jednou z podstatných tém výber zázemia. Dôležité je, aby bolo blízko pri lese, alebo priamo v lese. Najčastejšie je to záhrada s chatkou či domčekom alebo bez – potom treba premyslieť, aké zázemie si zaobstaráte: montovaný dom, mobilný dom, jurta, drevodom, maringotka a pod. Možnosťou je aj voľný pozemok, neohraničený plotom. Túto skutočnosť treba zohľadniť vo vašej analýze rizík (viac v kapitole 3a). Veľkosť zázemia treba prispôbiť plánovanému počtu detí.

Keď hľadáte zázemie, alebo priestor pre zázemie, je dobré premyslieť si odpovede na nasledujúce otázky:

- Aké je okolie? Je blízko les? Je okolie bezpečné a dostatočne rôznorodé?
- Komu patrí pozemok, prípadne aj les?
- Môžem na pozemku niečo postaviť? Sú tam siete? Treba stavebné povolenie, alebo len ohlášku?
- Aká je prístupnosť k pozemku? Ako sa tam dostanú rodičia s deťmi? Autami, MHD, pešo? V zime, v lete?
- Žije niekto v susedstve? Zo skúseností viacerých klubov vieme, že zlé susedské vzťahy môžu fungovanie DLK veľmi znepříjemniť. Je veľmi vhodné prípadným susedom vysvetliť, čo je to lesný klub a ako budete fungovať, vyzdvihnúť benefity klubu pre deti.

Ďalší okruh tém je praktický, zahŕňa napríklad vykurovanie, toalety, prístup k vode a elektrine. Keďže zázemie často nie je klasickou murovanou stavbou a môže sa nachádzať na menej dostupnom mieste, ani prístup k sieťam nemusí byť jednoduchý. Aj tu zdôrazňujeme, že je prvoradé myslieť na zdravie a bezpečnosť detí. A tiež si uvedomiť, že neštandardné podmienky môžu byť náročnejšie na čas a energiu, ktorú je potrebné do bežného fungovania vložiť (napr. dovážanie vody).

- **WC:** Ak máte prístup k vode, môžete zvoliť klasické splachovacie WC. Ak nie, môžete zvoliť suchú, separačnú, kompostovaciu toaletu.
- **Elektrina:** Ak máte prístup k sieťam, môžete sa po pripojení stať klasickým odberným miestom. Ak nie, dá sa fungovať aj bez elektriny alebo na solárnych paneloch. Vtedy môže byť vhodné skrátiť otváraciu dobu najmä v tmavých, zimných mesiacoch.
- **Voda:** Klasickým zdrojom je mestský či obecný vodovod. Ak prístup k vodovodu nemáte, môžete uvažovať nad ďalšími možnosťami – studňa s pravidelnými rozbormi kvality vody, donášaná voda v bandaskách alebo bareloch. V prípade dovážania vody je potrebné zabezpečiť tečúcu vodu nádobami s výpustom. Všetky nádoby určené na styk s vodou je nutné pravidelne kontrolovať a čistiť.
- **Kúrenie:** Môže tvoriť najvyššiu položku spomedzi nákladov na zázemie, hlavne ak máte nezateplený starší dom alebo záhradnú chatku so starými netesniacimi oknami. V tomto prípade je dôležité sa sústrediť na zateplenie a výmenu okien (ideálny projekt na crowdfunding alebo livefunding). Rozumné je mať kúrenie na drevo v akumuláčnych peciach, do ktorých treba mať nachystané suché, aspoň dvojročné, palivové drevo. Ak je to možné, vyhnite sa kúreniu s elektrickými ohrievačmi. Ak ste získali zázemie, kde už je ústredné kúrenie, je dobré si nechať expertom posúdiť tepelno-technický stav domu (stav tepelnej izolácie, okien, zdroj tepla). Je potrebné čo najviac znížiť potrebu tepla na vykurovanie vhodnou izoláciou a výmenou okien a následne vybrať/vymeniť zdroj tepla (najefektívnejšie sú splyňovacie kotle na drevo, výborné sú tepelné čerpadlá, ktoré sú ale veľmi drahé). Dôležité je **naučiť sa rozumne a efektívne kúriť!**

Posledný okruh otázok sa týka priestorového usporiadania v zázemí aj mimo neho. Najmä v prípade menších zázemí je veľmi dôležité mať priestor vhodne usporiadaný na všetky činnosti, ktoré s chodom DLK súvisia:

- Kde si budú deti odkladať vrchné aj náhradné oblečenie? Kde budete sušiť mokré oblečenie? Kde odkladať veľmi zablatené oblečenie? Kde si budete ukladať topánky?
- Kde budete podávať či pripravovať jedlo? Kde budú deti oddychovať? Kde sa budú hrať?
- Kde bude priestor na odloženie vybavenia a materiálu (náradie, pomôcky, knihy, lekárnička a pod.)?

Veľmi užitočným prvkom je aj vonkajší zastrešený priestor – terasa, altánok, celtový prístrešok a pod. Poskytuje ochranu pred dažďom či silným slnkom a rozširuje vaše priestorové možnosti.

Fungovanie bez zázemia

Jednou z verzí je aj fungovanie bez zázemia. V zahraničí je tento model rozšírený najmä v lesných materských školách a kluboch, ktoré majú poldennú dochádzku. Takéto skupiny majú zväčša stanovené konkrétne miesto, na ktorom sa každý deň stretnú. Deti aj sprievodcovia so sebou berú svoju výbavu. Deti desiatu, vodu, náhradné oblečenie. Sprievodcovia všetky potrebné veci – lekárnička, zásoba vody, karimatky, deky, hojdacie siete, laná, knižky, ďalekohľad, hry a pod. V tomto prípade je vhodné mať dohodu napr. s blízkym komunitným centrom či centrom voľného času, kde sa v prípade potreby (extrémne nepriaznivého počasia, búrky a pod.) môžu deti zohriať, usušiť, najesť.

Viac informácií k tejto kapitole: Michaela Farkašová, misa.farkasovska@gmail.com

2d) Konceptné východiská výchovy a vzdelávania v prírodnom prostredí

Detské lesné kluby (ďalej len DLK) realizujú výchovu a vzdelávanie v prirodzene podnetnom, zdravom a bezpečnom prostredí prírody. Každodenný kontakt s prírodou má preukázateľné benefity na fyzické a psychické zdravie detí, na ich budúci vývoj a učenie sa. **DLK sú v mnohých krajinách sveta akceptovanou organizačnou formou v oblasti predškolského vzdelávania, resp. komplexnejšie vnímanom, systéme vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve.** Kládú dôraz na pobyt v prírode, dostatok pohybu, slobodnú hru, individuálny prístup a praktické skúsenosti. DLK predstavujú aj na Slovensku zmysluplnú a kvalitnú službu realizovanú v súlade s aktuálnym vedeckým poznaním a akceptovanými teoretickými – filozofickými, psychologickými a pedagogickými východiskami.

V prírode, s prírodou, pre prírodu

Predškolský vek je ideálny pre vytváranie a podporu vzťahu k prírode (deti vnímajú prírodu otvorene, ako živú). Dieťa v tomto veku vníma globálne, prežíva pohltené zážitkom – vytvára si vzťah k danej situácii. Práve v tomto období života máme ideálne predpoklady v maximálnej miere využiť potenciál vizuálnej predstavivosti (eidetizmus) a vnímania súvislostí (príčina – následok) a ďalšie prirodzené vývinové charakteristiky pre podporu budovania kvalitného základu pre vzťah človeka s prírodou.

Daniš (2016) spracoval rozsiahlu prehľadovú štúdiu, v ktorej analyzuje viac ako 130 aktuálnych, relevantných zdrojov (mono-grafií, vedeckých článkov a štúdií) so zámerom zmapovať poznanie v oblasti vplyvu prírody na deti. Máme dostatok dôkazov,

že kontakt dieťaťa s prírodou má obrovský pozitívny potenciál na zdravý a optimálny vývin jedinca z viacerých aspektov. Daniš ich rozdelil nasledovne: **fyzické zdravie** (imunita, hrubá motorika, výdrž...), **psychické zdravie** (sústredenie, pozornosť, sebaúcta, spokojnosť...), **sociálne zdravie** (kreativita, spoločenský kontakt, ochota pomáhať, pobyt a činnosti v exteriéri...), **voľná hra** (prirodzená potreba, pomáha rozvoju a vývinu niektorých štruktúr mozgu, samostatnosť a rozhodovanie...), **príroda a učenie sa** (pamäť, správanie, výsledky, záujem a motivácia...), **vzťah k prírode** (priateľské postoje, zodpovedné správanie...).

Tieto zistenia podporujú mnohé štúdie, viaceré využiteľné pri posudzovaní vplyvu pravidelného kontaktu dieťaťa s prírodou aj v našom prostredí. Louv (2008) zdôrazňuje, že príroda dáva dieťaťu dary, napríklad nekonečný zásobník informácií, teda nevyčerpatelný potenciál nových objavov, rozvoj tvorivosti, fantázie, komunikácie, zmysel pre zázrak, obratnosť, znižovanie stresu, spiritualitu, obnovu koncentrácie. Pre ich získanie je však potrebný priamy kontakt dieťaťa s prírodou. Naopak, dôsledky z nedostatku tohto kontaktu spôsobujú emocionálne poruchy, stres, poruchy pozornosti, asociálne správanie, obezitu, obmedzené používanie zmyslov a pod., ktoré sa v súčasnosti masovo vyskytujú u detí. Finch a Bailie (2015, s. 97) upozorňujú, že prírodu nie je možné vnímať ako nástroj, či prostriedok, skôr ako: „ústredné organizačné poňatie programu. To znamená, že príroda nie je téma alebo centrum aktivít, ale skôr integrujúca niť, ktorá spája predškolskú filozofiu, metodológiu, dizajn triedy, vonkajšie priestory a verejnú identitu“. Rogers (2014) nám odporúča, aby človek zajtrajška mal taký postoj k prírode, že bude cítiť starostlivosť o ňu, úctu voči tomuto vzťahu a potešenie bude nachádzať v spriaznenosti s prírodnými silami a nie v ich podriadenosti.

Sme presvedčení, že práve DLK dokážu v plnej miere napĺňať potreby dneška a budúcnosti so zámerom **posilňovať vzťah človeka s prírodou a k prírode**. Vzhľadom na ekologické hrozby a výzvy tak aktuálne a priamo ovplyvňujúce budúcnosť našej civilizácie tento aspekt považujeme za kľúčový a vôbec najdôležitejší. Chawla (1998; 1999; 2006) zistila, že najvýznamnejšie vplyvy na formovanie vzťahu dieťaťa s prírodou má jednoznačne priamy kontakt dieťaťa s prírodou, sociálne zdieľanie (najmä však s rodinou) v prírode a množstvo času takto stráveného. Kolektív autorov zo Švédska vypracoval hodnotiaci rámec, v ktorom bližšie vysvetľujú, ako a kde sa utvárajú vzťahy k prírode. Giusti a kol. 2018 (in Oravcová 2018) opisujú uvedenú komplexnú schopnosť vytvárať si vzťahy s prírodou ako konšteláciu viacerých schopností mysle a tela, ktoré sa vzájomne podmieňujú, dynamicky a nie lineárne rozvíjajú. Usporiadali ich do troch kategórií: v, s a pre prírodu. Sú to nasledovné, voľne preložené, schopnosti o ktorých môžeme povedať, že vyjadrujú „kde“ sa deti prepájajú s prírodou:

1. V prírode:

- Cítiť sa pohodlne v prírode – pobývať s ľahkosťou v prírodnom priestore a cítiť sa pohodlne v každom počasí.
- Byť zvedavý na prírodu – prejavovať záujem, byť motivovaný v prírode bádať, skúmať.

2. S prírodou:

- Čítať prírodné priestory – rozoznať v prírodných priestoroch možnosti, nevytvorené človekom, pre svoju činnosť.
- Vykonávať aktivity v prírode – napríklad kempovanie, športovanie, voľná hra.
- Cítiť väzbu k miestam v prírode – prejavovať pocit spolupatričnosti k špecifickým miestam v nej, ktorých súčasťou sa cíti byť.
- Vedomosti o prírode – preukázať vedomosti o zvieratách, rastlinách, prírodných javoch a pod.
- Rozpomínanie sa na spomienky z prírody – opakovať si svoje zážitky z prírody a rozprávať príbehy o svojich skúsenostiach s ňou.

3. Pre prírodu:

- Starat' sa o prírodu – niesť zodpovednosť za prírodu, cítiť autonómnosť konania pre blaho prírody.
- Cítiť starostlivosť o prírodu – prežívať starostlivosť, znepokojenie, citlivosť, empatiu a úctu voči nej.
- Byť súčasťou prírody – identifikovať sa s prírodou, mať cit pre hlboké osobné prepojenie s ňou, ktoré sa dá opísať ako spirituálne. Láska k prírode, pokora voči nej, pokladanie sa za malú časť obrovskej prírody sú prejavy tejto schopnosti.

Špecifiká pedagogického prístupu v detských lesných kluboch

V DLK sa snažíme v plnej miere rešpektovať právo detí na hru a bezpečné, prijímajúce prostredie. Podporujeme ich spontánny záujem a prejav, chuť objavovať a prirodzenú zvedavosť a túžbu zažiť dobrodružstvo a overovať si svoje schopnosti. Jeden zo všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania v Štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016, s. 5) znie nasledovne: „umožniť dieťaťu napĺňať život a učenie prostredníctvom hry, priamej skúsenosti a aktívneho bádania“. V tomto kontexte prístup dospelých (sprievodcov a sprievodkýň) v DLK najlepšie charakterizuje **facilitácia prebiehajúcej hier, aktivít, činností, učenia sa zameraného na dieťa** (z angličtiny: child centred learning). V DLK sa pri práci s deťmi využívajú aj metódy environmentálnej a globálnej výchovy s dôrazom na koncept tzv. trvalo udržateľného rozvoja, pričom sa preferuje voľná a spontánna hra a zážitkové, bádateľské a praktické aktivity. Dôraz sa kladie na spontánne aktivity, prejav a záujem dieťaťa. Kolláriková a Pupala (2001) upozorňujú, že: „dieťa na mnohé veci v hre príde samo a zbytočne (alebo predčasne) mu predkladáme rôzne pomocné materiály“. Dieťa sa v spontánnej, voľnej hre učí dobrovoľne a v individuálnom tempe, hľadá, skúša a premýšľa ako by mohlo vyriešiť danú situáciu. Ďalej zdôrazňujú, že s pojmom hra a voľná hra súvisí aj tzv. **situčné učenie**, ktoré predstavuje výber a usporiadanie situácií bohatých na výchovné podnety, tak aby vzbudili naozajstný záujem dieťaťa a prirodzene viedli k využívaniu jeho vlastných schopností a skúseností. Osobnostne orientovaný pedagóg poskytne deťom rad vhodne navodených učebných situácií, prostredníctvom ktorých vytvorí podmienky pre dieťa k tomu, aby sa získala

né skúsenosti dieťaťa postupne skladali do logických a funkčných vzťahov, do akejsi siete vzájomných súvislostí, ktoré majú význam do budúcnosti. Základné princípy, vlastnosti a fungovanie situačného učenia Gavora a Kissová (2003) vymedzujú tak, že v situačnom vyučovaní sa používajú rôzne reálne situácie a taktiež zmysluplné úlohy prevládajúce v bežnom živote človeka. Jednoducho povedané, situačné vyučovanie spája školu s reálnym životom. V DLK sa snažíme o **primeraný balans medzi tzv. voľnou/spontánnou hrou a riadenou aktivitou**.

Prírodné, v prírodnom prostredí, pri spontánnej aktivite, voľnej, ale i riadenej hre postavenej na objavovaní, bádaní, experimentovaní, prekonávaní vlastných hraníc vychádzame z aktuálneho vedeckého poznania vymedzujúceho obsahy, témy, reálie. Rovnako dôležitý je didaktický aspekt a pre DLK je prirodzeným (okrem už spomenutej facilitácie a na dieťa orientovaného prístupu) využívanie prvkov tzv. výskumne ladenej koncepcie prírodovedného vzdelávania (Held a kol. 2011) v modifikovanom postupe pre predškolský vek:

- stimulujúca situácia,
- tvorba otázok, verbalizácia pozorovaného javu/problému,
- tvorba predpokladov, očakávaní (Čo sa stane, keď? A keď urobíme toto, nastane...),
- overovanie predpokladov/očakávaní (jednoduchým experimentom, bezprostrednou manipuláciou, priamym pozorovaním a pod.)
- formulácia zistení, záverov,
- príklady podobných situácií (transfer skúsenosti).

Podobne (Žoldošová, Minárechová 2015) v rámci výskumne ladenej koncepcie technického vzdelávania v materských školách odporúčajú intenzívne pracovať s aplikačnými otázkami **AKO?** (ako je možné napríklad niečo zostrojiť, sfunkčnit', zmerať či porovnať) a testovať svoje predpoklady experimentom, pozorovaním, vytváraním modelov a pod. Postup odporúčajú realizovať v 5 krokoch:

- zisťovanie detských pôvodných predstáv o vybranom jave, predmete, situácii,
- identifikácia výskumnej otázky,
- tvorba predpokladov,
- overovanie predpokladov,
- zhodnotenie výskumnej otázky.

V rámci svojich vekových a individuálnych daností by sa mali deti oboznámiť s podstatou ekologických zákonitostí, rozvíjať si estetické čítanie a formovať humánny a morálny vzťah k ochrane a tvorbe životného prostredia, formovať hodnotovú orientáciu, postoje a správanie. A to najmä citlivým usmerňovaním, praktickou činnosťou a praktickou skúsenosťou, pričom sa odporúča uprednostňovať priame pozorovanie, odhaľovanie a riešenie problémov, experimentovanie, analyzovanie a tvorivé myslenie (Re-zortná stratégia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu do roku 2025). **Sme presvedčení, že prírodovednú (a technickú) gramotnosť je možné a dôležité začať cielene rozvíjať už v predškolskom veku.** Už v tomto veku je dobré aktivity orientovať na pregramotnosti (okrem spomenutej prírodovednej aj na matematickú a čitateľskú) ako kľúčový aspekt prevencie rizika neskoršej negramotnosti a s tým spojeného rizika náklonnosti k nepotvrdeným teóriám, konšpiráciám, hoaxom, ktorá sa javí ako vážny problém súčasnej spoločnosti. Prírodovedná gramotnosť (Národná správa PISA 2018, s. 24) je vnímaná ako schopnosť používať vedecké poznatky a vedecké myšlienky ako aktívny občan. Prírodovedne gramotný človek je schopný a ochotný zapojiť sa do logických diskusií na tému veda a technika.

S uvedeným súvisí ďalší dôležitý prvok prítomný v DLK, ktorý je však intenzívne vnímaný a pracuje sa s ním na základe overených metodík. Ide o **prírodné prítomné riziko**, ktoré pri pravidelnom pobyte v prírodnom prostredí, pri podpore detí k spontánnej aktivite a objavovaniu, samostatnému prekonávaniu prekážok a hľadaniu riešení vzniknutých situácií, môžeme oprávnenne vnímať ako neopomenuteľný prvok. **Bezpečnosti a riziku sa venuje kapitola 3a.**

Zhrňme na záver **charakteristiky DLK** podľa Vošahlíkovej (2012), ktorá ich definuje pre potreby „Asociace lesních mateřských škol ČR“:

- Celoročný pobyt vonku za každého počasia.
- Nie je zlé počasia, len nevhodné oblečenie.
- Zázemie má charakter príležitostne využívaného vykurovateľného priestoru.
- Základné prostredie výchovy je spravidla v lese.
- Skupinu tvorí optimálne 12, max. 15 detí a minimálne 2 dospelí.
- Základom pre pobyt s deťmi vonku je vzájomná dôvera.
- Dobrá komunikácia s komunitou a rodičmi je zásadná.
- Východiskom pre vzdelávací program je situácia, spontánna hra a priama skúsenosť detí.
- „Lesní mateřská škola“ rozvíja deti všestranne v súlade s platným kurikulumom pre predškolské vzdelávanie.

Zoznam použitých zdrojov

- DANIŠ, P. 2016. *Děti venku v přírodě: ohrožený druh? O významu kontaktu s přírodou pro zdraví a učení našich dětí.*
- FINCH, K. – BAILIE, P. E. 2015. Nature Preschools : Putting Nature at the Heart of Early Childhood Education. In *Bank Street Occasional Paper Series*. ISSN 2375-3668, 2015, roč. 2015, č. 33/9, 94-104 s. Dostupné na: <https://educate.bankstreet.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=occasional-paper-series>.
- GAVORA, P. – KISSOVÁ, S. 2003. Cesta k žiakovi: Situačné vyučovanie. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity. U, Řada pedagogická*. ISSN 1211-6971. 2003. roč. 51. č. U8. s. 73-85.
- HELD, L., ŽOLDOŠOVÁ, K., OROLÍNOVÁ, M., JURICOVÁ, I., a KOTULÁKOVÁ, K. 2011. *Výskumne ladená koncepcia prírodovedného vzdelávania (IBSE v slovenskom kontexte)*. Trnava : Trnavská Univerzita v Trnave, 2011, 1. vydanie. 138 s.
- CHAWLA, L. 1998. Significant life experiences revisited : a review of research on sources of environmental sensitivity. In *Environmental Education Research*. ISSN 1469-5871, 1998, roč. 4, č. 4, 369-382 s. Dostupné na: [https://www.colorado.edu/cedar/sites/default/files/attached-files/Chawla,%20L.%20\(1998\).%20Significant%20life%20experiences%20revisited.%20Journal%20of%20Environmental%20Education,%2029\(3\),%2011-21..pdf](https://www.colorado.edu/cedar/sites/default/files/attached-files/Chawla,%20L.%20(1998).%20Significant%20life%20experiences%20revisited.%20Journal%20of%20Environmental%20Education,%2029(3),%2011-21..pdf).
- CHAWLA, L. 1999. *Life Paths Into Effective Environmental Action*. In *The Journal of Environmental Education*. 1999, roč. 31, č. 1, 15-26 s. Dostupné z: [https://www.colorado.edu/cedar/sites/default/files/attached-files/Chawla,%20L.%20\(1999\).%20Lifepaths%20into%20effective%20environmental%20action.%20Journal%20of%20Environmental%20Education,%2031\(1\),%2015-26..pdf](https://www.colorado.edu/cedar/sites/default/files/attached-files/Chawla,%20L.%20(1999).%20Lifepaths%20into%20effective%20environmental%20action.%20Journal%20of%20Environmental%20Education,%2031(1),%2015-26..pdf).
- CHAWLA, L. 2006. Learning to Love the Natural World Enough to Protect It. In *Barn*. ISSN 0800-1669, 2006, č. 2, 57-78 s. Dostupné z: http://www.naturalplaygrounds.info/PDF/Chawla_LearningtoLove.pdf.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z. – PUPALA, B. 2001. *Predškólní a primární pedagogika/ Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha : Portál, 2001. 456 s. ISBN 80-7178-585-7.
- LOUV, R. 2008. *Last Child in the Woods : Saving Our Children from Nature-Deficit Disorder*. Carolina : Algonquin Books of Chapel Hill, 2008. 414 s. ISBN 978-1-56512-605-3. EISBN 978-1-56512-586-5.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVA VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. 2016. *Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie v materských školách*. [online]. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2016. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/24534.pdf>
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR A JEHO REZORTNÉ ORGANIZÁCIE. **Zostavil:** Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica. *Rezortná stratégia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetý do roku 2025*.
- Národná správa PISA 2018. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní.
- ORAVCOVÁ, O. 2018. *Lesné materské školy – príroda ako potenciál pre edukačný proces*. [Bakalárska práca]. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Pedagogická fakulta; Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky. Školiteľ: Mgr. Robert Sabo, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. Banská Bystrica : PF UMB, 2018, 46 s.
- ROGERS, C. R. 2014. *Způsob bytí: klíčové témata humanistické psychologie z pohledu jejího zakladatele*. 2. vyd. Praha : Portál, 2014. 344 s. ISBN 978-80-262-0597-5.
- VOŠAHLÍKOVÁ, T. 2012. *Ekoškoly a lesní mateřské školy. Praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 1. vyd. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 2012, 73 s. ISBN 978-80-7212-537-1.
- ŽOLDOŠOVÁ, K., MINÁRECHOVÁ, M. 2015. *Výskumne ladená koncepcia technického vzdelávania v materských školách*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis. ISBN 978-80-8082-855-4

Viac informácií k tejto kapitole: Robert Sabo, rosabobb41@gmail.com

2e) Povinné predprimárne vzdelávanie v detských lesných kluboch

Predprimárne vzdelávanie je na Slovensku dlhodobo zabezpečované sieťou oficiálnych materských škôl spadajúcich pod Ministerstvo školstva SR, ale popri tom aj značným množstvom súkromných zariadení, ktoré v sieti škôl z rôznych dôvodov zaradené nie sú. Medzi ne patria aj detské lesné kluby (ďalej len DLK).

V záujme umožnenia plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v poslednom predškolskom ročníku aj v iných ako sieťových materských školách, bol vytvorený tzv. **register predprimárnych zariadení**. Register funguje od roku 2021 a nesieťové škôlky, ktoré spĺňajú zákonom predpísané podmienky, sa doň môžu zapísať, ak majú záujem zabezpečiť vzdelávanie aj pre predškolákov. Možnosť navštevovať povinný predškolský ročník v takomto registrovanom zariadení je ale časovo obmedzená a aktuálne sa s ňou počíta iba do 31. 8. 2026.

Pre DLK a rodiny, ktoré v nich majú svoje deti, však táto dočasná úprava neznamená riešenie, nakoľko na registráciu sa **vyžaduje** predloženie rozhodnutia regionálneho úradu verejného zdravotníctva o uvedení priestorov do prevádzky (t. j. **rozhodnutie hygieny o schválení priestorov**, v ktorých zariadenie pôsobí). [Asociácia detských lesných klubov na Slovensku](#) sa snažila o prijatie úpravy, ktorá by pre DLK stanovila osobitné podmienky a otvorila im tak vstup do spomenutého registra aj bez schválenia od hygieny. Príslušný návrh zákona však, žiaľ, v parlamente tesne neprešiel.

Vzhľadom na to, kým nebude prijatá iná právna úprava, **neexistuje pre predškolákov v DLK iná možnosť než** sa zapísať do niektorej sieťovej materskej školy (nemusí to byť spádová) a vybaviť si tam **individuálne vzdelávanie**.

1. Výber kmeňovej materskej školy

Každý rodič, ktorého dieťa do 31. augusta príslušného roka dovŕši vek 5 rokov, je povinný toto dieťa od septembra daného roka zapísať do materskej školy (t. j., ak bude mať dieťa 31. 8. 2024 vek 5 rokov, od 1. 9. 2024 je pre neho predprimárne vzdelávanie povinné a rodič musí zápis do materskej školy riešiť už v máji 2024.)

Rodič sa môže rozhodnúť, či dieťa zapíše do tzv. **spádovej materskej školy** podľa miesta trvalého pobytu dieťaťa (v tej má miesto garantované), **alebo do akejkoľvek inej MŠ**, ktorá dieťa prijme.

Odporúčame neriadiť sa pri výbere kmeňovej MŠ iba tým, ktorá je pre konkrétne dieťa spádová, ale **zvoliť radšej takú, v ktorej bude mať rodič** (ev. zástupca DLK), na základe rozhovoru s riaditeľom MŠ, **prislúbené, že dieťa prijme a že následnú žiadosť o individuálne vzdelávanie schváli**. Je užitočné, ak bude zvolená kmeňová MŠ individuálnemu vzdelávaniu naklonená a nebude ho vnímať len ako neželanú administratívnu záťaž.

V doterajšej praxi viacerých DLK sa osvedčilo **dohodnúť si spoluprácu s jednou kmeňovou MŠ, ktorá prijme všetkých predškolákov z daného DLK**. Iným klubom (obzvlášť začínajúcim) ale naopak vyhovuje **ponechanie tejto kompetencie na samotných rodičov**, t. j. tak, že si zápis do kmeňových MŠ aj celú komunikáciu s nimi **riešia rodičia pre každé dieťa individuálne**. Záleží to samozrejme aj od veľkosti a kapacít vášho DLK a tiež od aktuálneho počtu predškolákov, ktorých sa povinné predprimárne vzdelávanie týka.

Ak by ste sa rozhodli zastrešiť všetkých svojich predškolákov pod jednu materskú školu, táto môže byť pokojne aj v inom meste či obci než kde pôsobí váš DLK. Výhodou je, že si budete môcť vopred vzájomne prejsť, aký bude obsah vzdelávania predškolákov a čo všetko bude kmeňová materská škola od nich vyžadovať. Tomu následne viete prispôbiť celoročnú prácu s predškolákmi tak, aby ste mali istotu, že náležite pokryjete všetky potrebné oblasti ich predškolskej prípravy.

Či už sa rozhodnete pre prvú alebo druhú možnosť, obe sú úplne v poriadku, dôležité je ich však dostatočne včas a jasne komunikovať smerom k rodičom, aby mali všetky potrebné informácie a mohli sa podľa toho zariadiť.

2. Ako vybaviť individuálne vzdelávanie

Ked' už bude dieťa do kmeňovej MŠ prijaté, je potrebné, aby **zákonný zástupca písomne požiadal riaditeľa MŠ o povolenie individuálneho vzdelávania dieťaťa**.

Žiadosť o povolenie individuálneho vzdelávania obsahuje:

- meno, priezvisko, dátum narodenia, rodné číslo a miesto trvalého pobytu dieťaťa,
- obdobie, na ktoré sa má individuálne vzdelávanie povoliť,
- dôvody na povolenie individuálneho vzdelávania,
- meno a priezvisko fyzickej osoby, ktorá bude uskutočňovať individuálne vzdelávanie dieťaťa, ktorému má byť povolené individuálne vzdelávanie, a doklady o splnení kvalifikačných predpokladov (pozri ďalej),
- ďalšie skutočnosti, ktoré majú vplyv na individuálne vzdelávanie dieťaťa.

Vzor žiadosti Vám buď poskytne priamo kmeňová materská škola, alebo môžete využiť **vzor**, ktorý pripravilo, a na svojej stránke zverejnilo, o. z. Domáce vzdelávanie.

Individuálne vzdelávanie dieťaťa musí byť zabezpečené **prostredníctvom osoby, ktorá má ukončené najmenej úplné stredné všeobecné vzdelanie** alebo **úplné stredné odborné vzdelanie**. Takou osobou **môže byť aj samotný rodič** dieťaťa. K žiadosti sa prídava doklad o dosiahnutí stredoškolského vzdelania (t. j. kópia maturitného vysvedčenia).

Chceli by sme upozorniť, že pri podávaní žiadosti o povolenie individuálneho vzdelávania, **nie je potrebné nikam uvádzať, že dieťa navštevuje DLK**. Uvedie iba fyzickú osobu, ktorá spĺňa vyššie uvedenú podmienku stredoškolského vzdelania.

3. Posúdenie plnenia individuálneho vzdelávania v kmeňovej MŠ

Keď kmeňová MŠ dieťaťu povolí individuálne vzdelávanie, mala by, v spolupráci s rodičom, určiť aj jeho **obsah**, a to do 31. augusta (aby sa od septembra už dalo podľa neho pri vzdelávaní postupovať). Malo by ísť o dokument, v ktorom sa popíše, akým spôsobom bude dieťa vzdelávané a čo všetko by sa malo naučiť.

Následne, **v priebehu marca**, kmeňová MŠ **posúdi, či sa pri individuálnom vzdelávaní plní obsah** individuálneho vzdelávania. **Čas a rozsah** fyzickej účasti dieťaťa v MŠ, potrebné na posúdenie, určí kmeňová MŠ. Rodič je povinný účasť dieťaťa v stanovenom termíne zabezpečiť.

Pokiaľ sa budete dohadovať na spolupráci s konkrétnou MŠ, ako DLK, jednou z dôležitých tém, ktoré by ste mali prebrať, je najmä **spôsob, akým bude kmeňová MŠ vykonávať posúdenie a čo všetko bude od Vás, resp. od detí, vyžadovať**. Pravdepodobne budú mať záujem vidieť portfólio detí, výtvarné práce, pracovné listy a pod. Môže ich zaujímať tiež fotodokumentácia z absolvovaných aktivít, alebo len aktivity, ktoré budú deťom ponúknuté na mieste. Je to vysoko individuálne a odporúčame pokúsiť sa nájsť takú kmeňovú MŠ, v ktorej Vám bude spôsob a rozsah posudzovania čo najviac vyhovovať.

Pokiaľ ide o samotný obsah individuálneho vzdelávania predškôľakov, užitočným vodítkom vám môže byť **Sprievodca cieľmi a obsahom predprimárneho vzdelávania** vypracovaný Štátnym pedagogickým ústavom.

4. Zrušenie individuálneho vzdelávania predškôľaka

Školský zákon uvádza niekoľko dôvodov, pre ktoré musí riaditeľ kmeňovej MŠ individuálne vzdelávanie dieťaťa zrušiť. Patrí medzi ne:

- žiadosť zákonného zástupcu dieťaťa,
- odôvodnený návrh fyzickej osoby, ktorá uskutočňuje individuálne vzdelávanie dieťaťa,
- návrh hlavného školského inšpektora alebo
- nepĺnenie obsahu individuálneho vzdelávania.

Lehota na rozhodnutie o zrušení povolenia individuálneho vzdelávania je 30 dní od začatia konania, pričom riaditeľ MŠ zároveň **zaradí dieťa do príslušnej triedy kmeňovej MŠ**.

V súvislosti s možným zrušením individuálneho vzdelávania kedykoľvek v priebehu školského roka je možné, že riaditelia kmeňových MŠ budú mať obavu prijať na individuálne vzdelávanie viacero detí. Teoreticky im totiž hrozí, že ak by DLK ukončil svoju činnosť, mohli by zrazu všetci rodičia predškôľakov žiadať o zrušenie individuálneho vzdelávania a zaradenie do triedy v kmeňovej MŠ, s čím by mohla mať kapacitné problémy. Bude preto na Vás, aby ste dokázali riaditeľa oslovenej MŠ **presvedčiť o serióznosti a stabilite Vášho klubu**, aby sa takejto krajnej a nepravdepodobnej situácie zbytočne neobával. Samozrejým predpokladom toho je, že budete k vzdelávaniu predškôľakov pristupovať skutočne zodpovedne a budete sa maximálne snažiť o to, aby mohli u Vás absolvovať celý svoj predškolský ročník.

5. Nedbanie o plnenie PPV

Niekedy sa rodičia pýtajú, či je naozaj nutné absolvovať celý proces so zápisom predškôľaka do kmeňovej MŠ, individuálnym vzdelávaním, posúdením plnenia obsahu atď. a zaujíma ich, **čo im hrozí, ak by dieťa na povinné predprimárne vzdelávanie vôbec neprihlásili**.

Takýto postup určite neodporúčame. Zákon ho označuje ako tzv. **nedbanie o riadne plnenie** povinného predprimárneho vzdelávania, pričom **riaditeľ** špádovej MŠ, do ktorej by dieťa malo byť zapísané, **musí túto skutočnosť ohlásiť** Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny aj obci (UPS VaR), v ktorej má zákonný zástupca dieťaťa trvalý pobyt.

UPS VaR bude riešiť nedbanie o plnenie PPV na základe oznámenia od riaditeľa MŠ a to uplatnením inštitútu osobitného príjmu prídavku na dieťa a príplatku k prídavku na dieťa. T. j. **prídavky na dieťa nebude dostávať rodič, ale začnú ich vyplácať obci**, alebo, ak je to odôvodnené, inej zvolenej osobe, o ktorej sa predpokladá, že ho použije zmysluplne na výchovu a výživu dieťaťa.

Pokiaľ bude predškolač **zapísaný do inej kmeňovej MŠ ako je jeho spádová**, môže byť **užitočné spádovú MŠ o tom informovať**, aby sa náhodou nestalo, že riaditeľ spádovej MŠ nahlási, že dieťa nebolo zapísané, hoci je riadne zapísané v inej kmeňovej MŠ.

6. Pokračovanie PPV (po starom odklad)

Ak dieťa po dovŕšení šiesteho roku života nedosiahlo školskú spôsobilosť, **riaditeľ MŠ rozhodne o pokračovaní** plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole na základe:

- písomného súhlasu príslušného zariadenia poradenstva a prevencie,
- písomného súhlasu všeobecného lekára pre deti a dorast a
- s informovaným súhlasom zákonného zástupcu.

Ak dieťa ani po pokračovaní plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v MŠ nedosiahlo školskú spôsobilosť, začne najneskôr 1. septembra, ktorý nasleduje po dni, v ktorom dieťa dovŕšilo siedmy rok veku, plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole.

*Viac informácií k tejto kapitole: **Kristína Grundová, legislativa@lesnekluby.sk***

2f) Komunikácia s verejnosťou

Žiaden detský lesný klub (ďalej len DLK) nie je "ostrovom v mori" – všetci máme nejaké väzby na okolie. Je v našom záujme, aby sme s okolím komunikovali a tak propagovali svoju činnosť, prípadne tiež predišli vzniku nedorozumení.

Komunikáciu s verejnosťou môžeme vnímať na viacerých úrovniach:

A. Susedia

Ak sa Váš DLK nachádza v osídlenej oblasti, odporúčame vopred, a potom aj priebežne, komunikovať so susedmi v okolí. Deti sú počas dňa veselé a hravé (a teda môžu byť aj hlučné) a ľudia bývajúci alebo pracujúci dopoludnia či popoludní doma, s tým môžu mať problém.

● Pred založením:

Ideálne je so susedmi komunikovať vopred, vysvetliť fungovanie, aby mali predstavu o klube, požiadať o trpezlivosť, pochopenie, prípadne sa dohodnúť s nimi na pravidlách (napr. dopoludnia chodíme do lesa, takže bude v zázemí pokoj, popoludní, keď deti trávia čas na pozemku už bude rušnejšie, počas dňa my „strážime“ okolie, po klube a cez víkendy, keď tam nie sme, tak zase susedia atď.). Schopnosť ústupkov z každej strany môže byť nápomocná.

Môže pomôcť aj dohoda o spolupráci: polievanie záhradky, kosenie trávniky, čítanie príbehov dôchodcom, vyrábanie drobností na dvor pre deti a pod.

V prípade negatívnych reakcií hneď pri prvých stretnutiach odporúčame radšej vyhodnotiť mieru „odporu“ a prípadne zvážiť iné zázemie.

● Počas fungovania:

Komunikovať o problémoch, hľadať spoločné riešenie, prípadne upraviť program fungovania s hlučnejšou skupinkou detí.

V prípade dlhotrvajúcich a vážnych problémov, zvážiť zmenu zázemia.

B. Majitelia okolitých neoplotených pozemkov

Oplatí sa komunikovať o pohybe detí na takýchto pozemkoch. Majiteľom pohyb väčšinou nevedí, avšak zdržiavanie sa na takýchto pozemkoch, zbieranie plodov už môže byť problémom. Treba sa neustále informovať alebo radšej sa vyhýbať neprajným susedom.

C. Širšia verejnosť – obec, samospráva, urbárske spoločenstvá atď.

Ak je to pre Váš klub relevantné (závisí od konkrétnej lokality, miest, ktoré využívate), je vhodné o svojom fungovaní upovedomiť aj samosprávu, urbár, prípadne iných majiteľov lesných pozemkov. V prípade dobrej spolupráce, je tiež možné požiadať o propagáciu, dotáciu, materiálnu pomoc (napr. drevo na kúrenie alebo preliezky) alebo vytvorenie spoločných projektov (napr. sadenie stromčekov).

D. Propagácia fungovania pre verejnosť

DLK často hľadajú rôzne spôsoby propagácie svojho fungovania na verejnosti. Realizujú aktivity, či už pre svojich členov alebo pre verejnosť:

- sobotné výlety pre celé rodiny,
- potulky pre rodičov s deťmi cez týždeň,

- letné slávnosti s koncertami a aktivitami pre deti,
- spoločné opekačky,
- prespávačky detí a kempovanie s rodičmi v zázemí,
- fašiangové sprievody,
- šarkaniády,
- behy v okolí,
- prezentácie v materských centrách, školách, škôlkach, na akciách, kde je veľký pohyb širokej verejnosti – často stačí stánok s aktivitami pre deti,
- plagáty, bannery a letáky,
- diskusie,
- účasť na festivaloch s príbuznou tematikou,
- médiá – rozhovory a reportáže s miestnymi televíziami, rádiami, novinármi atď.

Online propagácia: webová stránka, fb, instagram, videá.

Viac informácií k tejto kapitole: Karolina Mihálikova, handrbolka@gmail.com

2g) Ekonomické aspekty

Pred rozbehnutím detského lesného klubu (ďalej len DLK) a rozhodnutím o výške príspevku je dobré si spraviť aspoň jednoduchý rozpočet. Rozpočet/finančný plán odporúčame urobiť vždy pred začiatkom školského roka na celý školský rok. Ideálne už koncom predchádzajúceho školského roka, aby ste dokázali včas oznámiť prípadné zmeny v príspevkoch (poplatkoch) rodičom. Príklad jednoduchého plánu uvádzame nižšie.

Finančný plán/rozpočet treba vyhodnotiť (porovnať reálne príjmy a výdavky s plánom, zistiť reálny zisk či stratu) aspoň 1x za polrok v menšom klube a mesačne alebo štvrťročne vo väčšom klube. Tiež je potrebné uvedomiť si peňažný tok (cash flow) klubu, čiže kedy budete mať reálne príjmy na účet alebo do pokladne a kedy výdavky. Príjmy potrebujete nastaviť tak, aby ste ich mali skôr, než budete hradieť výdavky.

Príjmy:

Mesačné príspevky od rodičov tvoria základ príjmov u väčšiny DLK.

Ak ste zaradení do siete škôl a školských zariadení SR, dostávate aj príspevky od štátu.

Odporúčame zvažovať termín úhrady príspevkov od rodičov, buď vopred, napr. do 25. predchádzajúceho mesiaca, alebo v danom mesiaci, napr. do 10. Je to na Vašom rozhodnutí vzhľadom na termíny Vašich výdavkov.

Môžete tiež zvážiť vstupný príspevok pri novej rodine, či novom dieťati, ktoré Vám pokrývajú zvýšené náklady na administratívu a adaptáciu, spojenú s nástupom.

Okrem príspevkov rodičov, ak máte založené občianske združenie, môžete žiadať aj o rôzne granty (mesto, kraj, súkromné firmy, nadácie, granty EÚ a pod.), alebo profesionálne získavať zdroje – peniaze, pomôcky, vybavenie atď. (fundraising, crowdfunding, life funding a pod.), ideálne je mať sponzora. Tiež môžete žiadať o 2 – 3 % z dane (je potrebné, aby organizácia fungovala min. 2 roky a každoročná registrácia u notára).

Výdavky:

Môžete ich rozdeliť do kategórií, napr. mzdy koordinátora a sprievodcov, strava, zázemie, vzdelávanie, iné ...

Príklad jednoduchého rozpočtu/mesačného finančného plánu

		Položka	Suma v eurách
Náklady	Mzdy	Koordinátor/administratíva	
		Hlavný sprievodca	
		Sprievodcovia (spolu)	
	Financie	Účtovníctvo	
	Strava	Koordinátor stravy	
		Gazdinky	
		Suroviny	
		Drobné vybavenie/pomôcky	
		Externý dodávateľ	
	Vzdelávanie	Pomôcky	
		Krúžky	
		Semináre pre sprievodcov	
	Zázemie	Nájom/úver	
		Upratovanie	
		Elektrina	
		Voda	
		Kúrenie (plyn/el./drevo)	
		Drobné vybavenie	
		Drogéria	
		Správca	
		Iné	Poistné
Členské (napr. Asociácia)			
Repre, oslavy atď..			
Rezerva	Rezerva na letné prázdniny		
Príjmy	Mesačné príspevky		
	Príspevky od štátu		
	Iné príspevky		
Zisk/strata			

V tomto rozpočte nie sú zahrnuté väčšie investície (nábytok, rekonštrukcie, opravy a pod.), rovnako ako v ňom nie sú zahrnuté iné príjmy ako dary, granty a 2 percentá. Tie si môžete viesť v osobitnom rozpočte alebo ich pridať k tomuto rozpočtu, avšak zvyčajne nebývajú pravidelné a môžu Vám výsledok mesačného hospodárenia skresliť.

Formy práce a odmeny

Formy úväzkov sú rôzne, záležia od právnej formy DLK, od potrieb pracujúcich pre DLK a tiež príjmov DLK. Väčšina klubov nemá dostatočný rozpočet, aby bola schopná ľudí zamestnať. Niekedy si ľudia kombinujú prácu v DLK aj s iným úväzkom. Všeobecne, možnosti sú nasledovné:

- Pracovná zmluva – plný/čiastočný úväzok
- Dobrovoľnícka zmluva – dobrovoľníci (mamička na materskej, kombinácia s inou prácou)
- Zmluva o spolupráci – živnosť

Viac v kapitole 2a.

Vedenie účtovníctva

V prípade, ak sa rozhodnete pre právnu formu, je potrebné si zistiť aktuálne legislatívne normy a povinnosť viesť účtovníctvo. V prípade povinnosti viesť si účtovníctvo odporúčame nájsť si účtovníka z kruhu rodičov, priateľov, či externého účtovníka, ktorý má skúsenosť s vedením účtovníctva pre vami zvolenú právnu formu. Na frekvencii a spôsobe dodávania dokladov je potrebné dohodnúť sa s konkrétnym účtovníkom (mesačne, štvrťročne, polročne, ročne).

Ak zistíte, že nemáte povinnosť viesť účtovníctvo (združenie fyzických osôb), odporúčame Vám viesť si jednoduchú evidenciu príjmov a výdavkov pre Vaše potreby, komunikáciu s rodičmi (vysvetlenie dôvodu výšky/zvyšovania príspevkov, atď.). Minimálne pre Váš dobrý pocit a poriadok.

Viac v kapitole 2a.

Daňové priznanie

Odporúčame poradiť sa s účtovníkom o tom, či máte alebo nemáte povinnosť podávať daňové priznanie. Daňové priznanie Vám pripraví účtovník v legislatívou určenom čase, podávate ho buď elektronicky, poštou alebo fyzicky, opäť podľa toho, ako určuje aktuálne platná legislatíva.

Na záver (alebo na začiatok? ;O))

Uvedomujeme si, že zakladanie DLK často poháňa vlastná túžba po takomto type škôlky pre svoje dieťa. Najmä v začiatkoch teda býva častým vkladom zakladateľov (a ďalších rodičov či sprievodcov) aj dobrovoľnícka práca. Taktiež je bežné, že kapacita DLK sa nenaplní hneď a teda ani spomínaný finančný plán nie je naplnený podľa Vašich predstáv. Prípadne začínate v provizórnom zázemí alebo iba na čiastočnú dochádzku bez zázemia. Je to v poriadku, začiatky môžu byť v tomto ohľade náročné. Aj v týchto situáciách však treba mať na mysli žiadaný stav a pomaly sa k nemu približovať.

Viac informácií k tejto kapitole: Eva Šeböková, eva.sebokova@gmail.com

3. PREVÁDZKA DETSKÉHO LESNÉHO KLUBU

3a) Prínosné riziko

Téma prínosného rizika je v detských lesných kluboch (ďalej len DLK) veľmi dôležitá a odporúčame jej venovať veľkú pozornosť. **Vedomá práca s rizikom** je totiž jedným zo základných pilierov práce v DLK. **Stojí na 4 základných argumentoch:**

- pomáha deťom, aby sa naučili riadiť riziko,
- poskytuje deťom tzv. primerané riziká, aby sme zabránili väčším, neriadeným rizikám,
- prináša zdravotné a vývojové výhody,
- pomáha budovať osobnostné vlastnosti, ako je odolnosť a sebadôvera.

Deťom v DLK poskytujeme **maximálny priestor na dobrodružnú hru**. Môžu liezť na stromy, hrať sa v potoku, s palicami, skúmať les, lúku, pracovať so skutočným náradím (pílka, nôž, motyka...), sedieť pri ohni a opekať si niečo... Niekedy **cestujeme a pre-miestňujeme sa aj v mestskom prostredí**, kde navštevujeme rôzne podujatia.

Toto všetko je pre deti **zdrojom radosti zo zážitkov** a napĺňaním základných potrieb. Zároveň sa takto, tým najprírodzenejším spôsobom, **učia a získavajú dôležité skúsenosti**. Na druhej strane je prirodzené, že sa s tým spája aj zvýšené riziko úrazu, poranenia, nepríjemného prekvapenia a pod.

Odporúčame vypracovať si tzv. **tabuľku rizík a prínosov pre všetky prostredia**, ktoré sa týkajú Vášho DLK (zázemie klubu, les, lúka, mestské prostredie a pod.) – najprv interne, v rámci klubu, a hneď potom dať možnosť všetkým rodičom pripomenovať dokument na spoločnom stretnutí. Tabuľka by mala byť „**živý**“ materiál a je dobré sa k nej vracieť, hlavne s novými rodičmi a aj pri personálnych zmenách v tíme klubu.

Obavy, strach a neistotu cítiť asi všetci rodičia, ale hranicu, kde sa cítime bezpečne a kde už nie, máme každý inde. Je veľmi dobré sa k tejto téme **stretnúť osobne**. Niektorí z tímu by mal predstaviť koncept bezpečného rizika a vysvetliť rodičom, ako sa s týmto pracuje v klube a vytvoriť tak priestor, kde sa budú všetci (aj tí „tichší“ rodičia) cítiť uvoľnene a budú vedieť vyjadriť svoje obavy.

Pre inšpiráciu jedna [tabuľka rizík a prínosov je tu](#). Prínosy v tejto tabuľke sú v súlade s „**Adaptáciou výkonových štandardov**“, čo je metodický materiál pre plánovanie výchovno-vzdelávacej činnosti v materských školách (vydal Štátny pedagogický ústav, 2016).

Keďže si uvedomujeme dôležitosť a rozsiahlosť tejto témy, našli sme študentku na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorá spracovala túto tému v bakalárskej práci: [Detské lesné kluby – bezpečnosť a riziká](#).

Viac informácií k tejto kapitole: [Lenka Hruzová, hruzova.lenka@gmail.com](#)

3b) Režim dňa a pravidlá

Program dňa si tvorí každý detský lesný klub (ďalej len DLK) samostatne, podľa svojich dostupných možností. Je dobré utvoriť si ho tak, aby bol akceptovateľný a uchopiteľný pre sprievodcov a aby zohľadňoval potreby detí. Nikto nechce pracovať v stresovom prostredí, preto sa snažíme, aby bol príjemným vodidlom dňa pre dospelých a deti a zároveň aby bol prehľadný a dával deťom spoľahlivú a stabilnú oporu a orientáciu v časopriestore. Znamená to, že každý deň je rovnaká základná štruktúra, menia sa len konkrétne aktivity. Výnimkou sú prípady, kedy sa ide na dlhší výlet či exkurziu mimo bežných miest alebo keď je v klube nejaká výnimočná udalosť (napr. slávnosť, oslava narodenín).

Príklad režimu dňa:

- Príchod detí do zázemia, voľná hra (v niektorých kluboch začínajú výpravou a idú na nejaké svoje miesto do lesa, kde si spravia spoločný ranný kruh, dajú si desiatu a majú aj doobedné aktivity),
- Rozcvička/spoločná pohybová hra,
- Ranný kruh, predstavenie témy dňa a aktivít/programu,
- Desiata,
- Výprava do lesa, aktivity spojené s témou dňa/týždňa,
- Obed,
- Oddych, odchod doobedných detí,
- Olovrant,
- Voľná hra, ponúkané aktivity, odchod detí, upratovanie na konci dňa.

Do programu dňa ešte treba zaradiť prípravu pre predškolačkov – opäť sú v DLK individuálne odlišnosti. Niektorí to robia v rámci doobedných aktivít, niektorí v poobednom čase, kým mladšie deti oddychujú.

Pravidlá

Poskytujeme deťom možnosť zažívať svet "na vlastnej koži", naberat' potrebné zručnosti v reálnych situáciách – na výletoch v prírode, pri cestovaní v dopravných prostriedkoch, návštevách dielničiek, kultúrnych podujatí a pod. Pobyť v prírodnom prostredí, ale napríklad aj práca s rôznymi nástrojmi, prináša svoje výzvy. Je preto dôležité mať nastavené jasné pravidlá (pre čas v zázemí aj pre čas trávený mimo neho), ktoré nám umožňujú pracovať s deťmi v zdravom, bezpečnom a podnetnom prostredí. Odporúčame mať ich spísané a dostupné aj pre rodičov (napr. na web stránke) a formulovať ich pozitívne v podobe očakávaného konania a správania.

Príklady pravidiel:

- Spory riešime rozhovorom a dohodou (prosím – prepáč – ďakujem pravidlo).
- V lese a na lúke zbierame, jeme a pijeme len to, čo...
- Čakáme sa na dohodnutých miestach, medzi ktorými sa vidíme a počujeme.
- S ostrými a nebezpečnými predmetmi (nož, sekerka, píłka, škrabka, motyka a pod.) narábame len so súhlasom/za prítomnosti...
- Okolie nechávame čisté a neporušené.
- Keď dokončíme prácu, vrátime veci naspäť.
- Chránime prírodu, zvieratká, rastliny.
- Pri presunoch v meste a v dopravných prostriedkoch sme spolu.

K téme režim dňa a pravidiel si môžete položiť nasledovné otázky:

- Akým spôsobom viete zapojiť deti (prípadne rodičov) do tvorby pravidiel v skupine?
- Ako môžete dohliadať na dodržiavanie pravidiel?
- Aké môžu byť dôsledky v prípade ich nedodržiavania?

Slávnosti, ktoré sa zvyknú sláviť v lesných kluboch:

Jar: Deň žien, Veľká noc + oslava jarnej rovnodennosti, Deň vody, Deň matiek, Otváranie studničiek, Deň Zeme, Deň vtáctva.

Leto: Deň detí, Deň otcov, Svätováňská slávnosť + oslava letného slnovratu, Dožinky.

Jeseň: Michaelská slávnosť + oslava jesennej rovnodennosti, Deň zdravého ovzdušia a modrej oblohy, Deň stromov, Lampášiková (Halloween) slávnosť.

Zima: Advent, Vianočná slávnosť + oslava zimného slnovratu, Novoročná slávnosť, Valentínska oslava, Fašiangy, Hromnice.

Viac informácií k tejto kapitole: [Lenka Hruzová](mailto:Lenka.Hruzová), hruzova.lenka@gmail.com

3c) Spolupráca a komunikácia s rodičmi

Pre dobré fungovanie detského lesného klubu (ďalej len DLK) je **otvorená** a priateľská komunikácia s rodičmi nevyhnutná. Jednak z hľadiska budovania komunity a tiež z hľadiska dobrého vedenia dieťaťa.

Drobné informácie je vhodné odovzdať **denne** a neodkladne treba informovať, ak sa stane niečo význačné, dôležité (napríklad úraz). **Pre dlhšiu konzultáciu** odporúčame vyhradiť si **špeciálny čas**, na ktorom sa vopred dohodnete s rodičmi. Je dôležité, aby v DLK prebiehali pravidelné rodičovské stretnutia a podľa potreby individuálne stretnutia sprievodca/ov s rodičom/rodičmi. Spätná väzba (pozitívna či negatívna) od rodičov je vítaná.

Odporúčame mať vypracovaný Vnútorý poriadok DLK, s ktorým sa musia všetci rodičia oboznámiť pred nástupom dieťaťa do klubu a svojim podpisom potvrdia, že sa zaväzujú ho dodržiavať. Pre inšpiráciu [vid' tu](#).

Dôležité je nastavenie plynulého toku informácií od sprievodcov k rodičom a naopak a mať na to sprístupnené rôzne kanály (e-mail, chat, uzavretá skupina na sociálnej sieti, nástenka pri vchode do klubu so základnými a dôležitými informáciami a pod.). Informujeme o strave (jedálne lístky), o nastávajúcích aktivitách (výlety, slávnosti, brigády), o zmenách. Tak ako deti, aj rodičia potrebujú vidieť jasnosť a zrozumiteľnosť v procesoch v DLK. Dáva im to pocit dôvery, ktorý je nevyhnutný v tom, aby Vám odovzdali do opatery svoj najväčší poklad na svete, svoje dieťa.

Odporúčame vytvoriť v DLK takú atmosféru, aby rodičia mali možnosť tráviť svoj čas v klube, aby tam chodili radi, aby boli vypočutí a aby hovorili o svojej prípadnej nespokojnosti čo najskôr. „Tichých“ rodičov je vhodné vyzývať k spätnej väzbe, zaujímať sa o ich pohľad na klub a pýtať sa na deti, ako sa prejavujú doma a aké sú ich reakcie na pobyt v DLK. Pretože v opačnom prípade by sa mohlo stať, že by sa nahromadená nespokojnosť mohla skončiť nepríjemným konfliktom či dokonca odchodom dieťaťa z klubu. Pravidelnou komunikáciou s rodičmi znížujete riziko vzájomných nedorozumení.

Rodičia sa stávajú dôležitou súčasťou aj v adaptácii a vedení dieťaťa v DLK, poskytujú nám všetky dôležité informácie. A to tak na začiatku dochádzky (špecifiká, stravovacie obmedzenia, povahové črty), ako aj priebežne (prejav doma, dôležité životné zmeny v rodine a pod.).

Adaptácia môže mať rôzne formy a čas trvania. Je vhodné mať ju s rodičmi aj deťmi vopred starostlivo odkomunikovanú. Ak počas dochádzky nastane nejaký problém, riešime ho v spolupráci s rodičmi čím skôr, pričom na prvom mieste sú individuálne potreby dieťaťa. Zároveň je ale dôležité ustáť si nastavené procesy v klube a zväžiť si svoje reálne možnosti a schopnosti. V prípade potreby môžete zväžiť prítomnosť odborníka či mediátora, ktorý môže s konkrétnym problémom, alebo s náročnou komunikáciou s rodičmi pomôcť.

Komunita

DLK najčastejšie fungujú na báze komunitného zoskupenia, to znamená, že všetci členovia komunity nejakým spôsobom prispievajú k chodu klubu. Môžu sa napríklad zapojiť do starostlivosti o zázemie, pomôcť so zabezpečením stravy a drobnými opravami. V takom prípade je vhodné, aby jednotlivé oblasti aktivít mali svojho koordinátora (koordinátor stravy, koordinátor údržby a pod.). Niekedy sa rodičia tiež zapájajú do aktivít s deťmi – tu je však dôležité, aby boli podmienky takejto spolupráce vhodne nastavené a dohodnuté, aby rodičia mali presné inštrukcie o tom, aká je ich úloha v procese.

Viac informácií k tejto kapitole: Michaela Farkašová, misa.farkasovska@gmail.com

3d) Komunikácia v pracovnom tíme

Formy komunikácie aj intenzita úzko súvisia s **veľkosťou detského lesného klubu** (ďalej len DLK), počtom členov a spôsobom riadenia lesného klubu. Iné bude nastavenie v malom DLK s jednou skupinou detí, kde celý kolektív tvoria 3 ľudia, iné, kde celý tím tvoria zakladatelia klubu, ktorí sú zároveň kolegami a majú rovnaké kompetencie a zodpovednosti, iné v klube kde je zakladateľ, ktorý zároveň vedie klub a je hlavný sprievodca a má pri sebe kolegov sprievodcov, iné, kde klub vedie niekto, kto priamo nepracuje s deťmi a spolupracuje/komunikuje so sprievodcami v klube a pod.

Ako prvé je teda potrebné sa pozrieť na **štruktúru, veľkosť a spôsob riadenia DLK** a na základe toho si presne určiť kompetencie a zodpovednosti. S tým potom úzko súvisia aj formy komunikácie v pracovnom tíme. Je dobré určiť si, čo je stabilné na tejto štruktúre a čo sa mení s príchodom nových ľudí do klubu.

Odporúčame vypracovať **spôsob komunikácie v tíme v dokumente**, ktorý bude jedným z rámcových dokumentov DLK.

Možné formy komunikácie medzi členmi tímu (v závislosti od počtu ľudí v tíme):

- 1. bežná denná komunikácia (priama ústna, telefonát, sms, online aplikácie na skupinový chat, napr. WhatsApp, Viber)** – výmena operatívnych informácií medzi kolegami, vhodný čas a formu si medzi sebou nastavujú členovia tímu tak, aby to nešlo na úkor času a činností s deťmi a aby bolo rešpektované súkromie všetkých,
- 2. operatívne porady** – pravidelný čas a miesto na spoločné stretnutia tímu, praktické je nastaviť si pravidelný deň a čas, aby s tým každý rátať, odporúčame napríklad 1× za týždeň na max. hodinu, je dobré si vopred nastaviť, ktoré témy ne-/patria na tieto porady. **Tip:** určite si čas porady na poslednú hodinu prevádzky, na ktorú zabezpečíte nejakého rodiča/-ov, aby nebola porada nad rámec pracovného času,
- 3. „väčšie“ porady/pedagogické dni** – môže byť napr. ½ deň raz do mesiaca s presným, vopred dohodnutým programom: témy/problémy, ktoré je potrebné prebrať/vyriešiť, napr. dlhodobšie plány, témy na stretnutia s rodičmi, práca na vybraných pedagogických témach, práca na koncepte klubu a pod.,
- 4. pedagogický týždeň** – „vyladovací“ týždeň celého tímu pred začiatkom nového školského roka, ohliadnutie sa za predchádzajúcim rokom, vyhodnotenie: čo fungovalo, čo nie, podrobnejšie plány na nadchádzajúci rok, príprava zázemia atď.,
- 5. teambuilding** – zažiť kolegov aj v inom prostredí ako pri každodennej práci v klube, oddych, spoločný kruh/zdieľanie, napr. 1× do roka víkend, niekde na peknom mieste, v prírode...
- 6. vzájomné supervízne stretnutia – spätná väzba** – kolega – kolega, zakladateľ (ten kto vedie klub) – sprievodca a pod., min. 1×, doporučujeme 2× do roka – po začiatku šk. roka (prelom jeseň/zima) a pred koncom šk. roka (prelom jar/leto), vybrať si vhodné miesto na supervízne stretnutie, kde sa obe strany budú cítiť dobre.

Odporúčame, aby na každé stretnutie bol určený človek, ktorý ho bude viesť a niekto iný, kto bude robiť stručný zápis, ktorý dostane každý z tímu.

Praktické je mať nejaký online zdieľaný priestor pre všetkých členov tímu, kde sa ukladajú všetky zápisy zo stretnutí, plány, úlohy, dôležité dokumenty, akcie v klube (brigády, oslavy, konzultácie a pod.), rozpis služieb na upratovanie a pod.

Evaluácia

Dôležitou súčasťou fungovania v DLK je aj evaluácia a autoevaluácia – spätná väzba o správnosti, resp. nesprávnosti svojich výchovno-vzdelávacích postupov. Je potrebné si určiť okruhy (tematické celky) a podtémy ktoré spadajú do evaluácie. Okrem samotnej práce s deťmi (v celom rozsahu) to zahŕňa tiež celky „ja vo vzťahu sám k sebe“, „ja vo vzťahu ku kolegom“, „ja vo vzťahu k rodičom“, „ja vo vzťahu k organizácii“. Evaluácia môže mať rôzne podoby (dotazníky, supervízne stretnutia) aj rôznu intenzitu, podľa potreby (napríklad častejšie s novým členom tímu alebo pri náročných situáciách).

Okrem individuálnej evaluácie je dobré sa zamerať aj na napĺňanie cieľov a plánov organizácie. Tu ide o zhromažďovanie, analýzu a interpretáciu všetkých relevantných informácií, ktoré môžu pomôcť pri ďalšom rozvoji a zvyšovaní kvality DLK.

Viac informácií k tejto kapitole: Mária Kubasáková, mariatelierles@gmail.com

3e) Sprievodcovia a manažment

V detských lesných kluboch (ďalej len DLK) na Slovensku i v Čechách sa pozícia učiteľ/učiteľka často nazýva sprievodca/sprievodkyňa. Je to hovorovo zaužívaný pojem, ktorý nie je nikde (napríklad v legislatíve) ukotvený. V tejto publikácii používame pojem sprievodca/sprievodkyňa.

Práca v DLK kladie na fyzickú aj psychickú kondíciu sprievodcov a sprievodkýň veľké nároky. V mnohých kluboch (najmä na začiatku fungovania) pracujú ľudia s kumulovanými funkciami a popri sprevádzaní napríklad aj varia, upratujú, komunikujú s novými záujemcami, zabezpečujú každodenný chod, vedú účtovníctvo, a pod. Aj keď je to z časti pochopiteľné (dôvody sú hlavne finančné), toto je najlepšia cesta k vyhoreniu!

Ako prevencia vyhorenia (a teda aj častej fluktuácie) je ideálne, ak sa sprievodcovia môžu sústrediť len na čas strávený s deťmi (čo je pri 6 – 8 hodinách až-až) a teda riešiť ostatné pridružené veci okolo fungovania DLK. Tiež pomôže, ak majú možnosť sa striedať a nemusia byť v práci celé dni po celý týždeň. K priamej práci s deťmi totiž treba prirátat' aj tú nepriamu (no tiež dôležitú a nevyhnutnú) – tímové porady, domáca príprava, komunitné aj individuálne stretnutia s rodičmi a podobne.

Jednou z možností, ako odbremenit' sprievodcov, je aktívne zapojenie rodičov (viac v kapitolách 3c a 3g). Rozdelenie úloh medzi rodiny má aj ďalšie pozitíva – vtahuje rodičov do lesnoškôlkovej komunity a deťom ukazuje, že aj rodičom na ich lesnom klube záleží, starajú sa oň a trávajú v ňom čas. Je dobré mať zoznam úloh (víkendové upratovanie, pranie uterákov a obliečok, kosenie, zabezpečovanie vody, drobné nákupy, vynášanie kompostu a separovaného zberu a pod.) podľa Vašich potrieb a motivovať rodičov (napr. pri víkendovom upratovaní môže mať celá rodina k dispozícii zázemie pre seba), aby si vybrali, za čo budú zodpovední. Zapojenie rodičov by však nemalo byť vynútené, ale naozaj dobrovoľné. Treba rátať s tým, že nie v každom DLK budú všetci rodičia proaktívni a angažovaní.

Ďalšou možnosťou môže byť napríklad využitie dobrovoľníkov (napríklad aj prostredníctvom firemného dobrovoľníctva) alebo zapojenie študentov.

Keďže naša legislatíva fungovanie DLK neupravuje, pedagogické vzdelanie sprievodcov nie je nutné. My však odporúčame mať v tíme aspoň jedného človeka s adekvátnym pedagogickým vzdelaním a zároveň sa postarať o priebežné vzdelávanie sprievodcov cez kurzy, školenia, semináre, ktoré poskytuje napr. česká Asociace lesních mateřských škol (www.lesnims.cz/), ale už aj naša Asociácia detských lesných klubov SR (www.lesnekluby.sk) a mnohé ďalšie organizácie, ktoré sa venujú vzdelávaniu pedagógov (napr. Živica, Daphne, Inkluentrum a pod.).

Manažment

DLK často vznikajú ako malé projekty pre pár rodín. Ako však organizácia rastie, je potrebné myslieť na zabezpečenie jej chodu a správne ho nastaviť. Osoba v riadiacej funkcii sa často nazýva koordinátor/ka. Kvôli rôznorodosti subjektov (čo sa týka veľkosti, počtu detí, počtu sprievodcov, ďalších aktivít) nie je možné odporučiť jeden vhodný scenár organizačného usporiadania.

Je nutné hľadať rovnováhu medzi udržateľnosťou sprievodcov a sprievodkýň, finančnými možnosťami organizácie a potrebami kolegov. Odporúčame, aby si vznikajúce DLK ujasnili, aké organizačné usporiadanie bude najlepšie napĺňať potreby detí. Ďalšie motívy by mali byť druhoradé.

Viac informácií k tejto kapitole: Michaela Farkašová, misa.farkasovska@gmail.com

3f) Hygiena a stravovanie

Za dobu existencie Asociácie detských lesných klubov na Slovensku (ADLK) sa uskutočnilo veľa jednaní a stretnutí, smerujúcich k tomu, aby sa DLK mohli stať právoplatnou súčasťou vzdelávacieho systému. Zatiaľ čo pedagogická oblasť nie je predmetom sporu (DLK prijímajú záväzok vzdelávať v súlade so Štátnym vzdelávacím programom pre predškolské vzdelávanie), v oblasti prevádzkových podmienok stále nebol dosiahnutý konsenzus.

Medzi relevantné právne predpisy, ktoré ustanovujú podmienky pre prevádzku zariadení pre deti a mládež, resp. pre umiestňovanie a výstavbu budov, v ktorých tieto zariadenia môžu pôsobiť, patrí:

- zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR č. 75/2023 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež,
- zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- vyhláška Ministerstva školstva SR č. 306/2008 Z. z. o materskej škole,
- vyhláška Ministerstva školstva SR č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania,
- zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)
- vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie,
- zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch.

Na to, aby mohli DLK získať pre svoje priestory a prevádzku schválenie, a naplniť tak jeden zo zásadných predpokladov pre vstup do siete škôl a školských zariadení, by bolo potrebné viaceré z ustanovení spomenutých právnych predpisov novelizovať.

1. Zázemie pre DLK – budovanie prístrešia

Z charakteru a zámeru DLK jasne vyplýva, že zázemie je iba doplnkovým priestorom – väčšina programu počas dňa sa realizuje mimo neho, v prírodnom prostredí. Vzhľadom na túto skutočnosť a tiež fakt, že sú zázemia umiestňované v prírodnom prostredí (resp. v jeho tesnej blízkosti), často sa využívajú jurty, chaty, mobilné domy, maringotky, prípadne tee-pee. Samozrejme, je možnosť umiestniť zázemie aj v klasickej budove, ak je vhodne situovaná v blízkosti lesa.

Slovenská legislatíva pozná iba vzdelávanie v budove. Ak je teda zázemie DLK považované za stavbu, musí stáť na pozemku k tomu určenom v územnom pláne. Miesta, kde dnes stoja DLK (v lese, či jeho blízkosti) nie sú obvyčajne územným plánom určené pre tieto účely.

Pokiaľ chceme, aby DLK boli pri lese, často ide o chránený priestor, kde nemôžu byť stavby budované. Riešením by mohla byť stavba jurty, alebo tee-pee, prípadne umiestnenie maringotky, pretože z právneho hľadiska nejde o stavbu. Avšak stavebné úrady v tomto rozhodovaní nie sú jednotné a aj tieto objekty niekedy za stavbu považujú.

Niektoré DLK majú zázemia aj v bežných stavbách, ako sú chaty či domy v okrajovej časti obce, odkiaľ je les dobre dostupný. Aj tu je však zväčša problém v tom, že nejde o budovy pôvodne účelovo určené na prevádzku zariadenia pre deti a mládež a obvykle nie je ani objektívne možné v nich doceliť splnenie všetkých podmienok kladených na tieto zariadenia.

Spomenuté požiadavky nájdete predovšetkým vo vyhláške Ministerstva zdravotníctva SR č. 75/2023 Z. z. a vyhláške Ministerstva životného prostredia SR č. 532/2002 Z. z. (najmä § 51 Budova na školstvo a vzdelávanie). Najdôležitejšie z týchto požiadaviek, pre predstavu, uvádzame aj tu:

- **Vonkajšie priestory zariadenia** – ak nie sú vyčlenené príslušné vonkajšie priestory, môžu sa využívať detské **ihriská, areály a parky v rámci občianskej vybavenosti**. Ak zariadenie má vyčlenené príslušné priestory, musia byť **oplotené** a mala by na nich byť trávnatá plocha a detské ihrisko (presné rozmery už vyhláška nepredpisuje).
- **Vnútorne priestory zariadenia** musia byť usporiadané a členené tak, aby jednotlivé priestory funkčne nadväzovali a mohli sa prevádzkovať samostatne a bez vzájomného rušenia. Priestory musia umožniť voľnú hru detí, oddych, výchovno-vzdelávaciu činnosť, osobnú hygienu s otužovaním, stravovanie a telesné cvičenia. V zariadení musí byť na jedno dieťa najmenej **3 m²** plochy dennej miestnosti, ktorá slúži ako **herňa a spálňa**. Na jedno **ležadlo** na spanie musí byť najmenej **1,7 m²** (ak sú v zariadení aj deti do 2 rokov, spálňa má byť stavebne alebo priestorovo oddelená). Na jednu stoličku v jedálni musí byť najmenej **1,4 m²** plochy **jedálne**.
- **Priestory určené na odpočinok a spánok** detí majú byť vybavené lôžkami alebo ležadlami určenými na spanie, ktoré sa rozmiestňujú tak, aby zamestnanec zariadenia mal **prístup k obom pozdĺžnym stranám** lôžka alebo ležadla. Vzdialenosť plochy určenej na ležanie je najmenej **20 cm od zeme**. Vankúše a prikrývky sa označujú pre každé dieťa zvlášť. Poschodové lôžka sa nepoužívajú.
- **Nábytok** používaný v zariadení musí byť bezpečný, **s oblými hranami alebo chráničmi** na ostré okraje. Ak je podlaha prikrývaná tkaninami, najmä **kobercami**, pravidelne sa čistia a udržiavajú a majú byť položené tak, aby sa zabránilo zakopnutiu. Neprikrývaná **podlaha** má byť z nechladivého materiálu, ľahko udržiavateľná a umývateľná. **Radiátory** treba zabezpečiť krytmi

s oblými okrajmi a inštalované **svietidlá** majú byť čistiteľné. **Hračky** musia byť bezpečné, ľahko čistiteľné a zodpovedajúce veku detí, ktorým sú určené. Priestory zariadenia sa musia uzamykať. Priestor, v ktorom sa nachádza **lekárnička**, musí byť dostupný všetkým zamestnancom.

- **Umývadlá** majú byť inštalované vo výške priradenej veku detí (presná výška sa už nepredpisuje). Spoločná miešacia batéria s prívodom studenej pitnej vody a teplej vody musí byť umiestnená mimo dosahu detí. **Podlaha** umyvárne je ľahko čistiteľná, celistvá, s protišmykovým povrchom a **steny** sú zabezpečené umývateľným náterom alebo obkladom do výšky jedného metra, pravidelne sa čistia a dezinfikujú; **záznam o pravidelnom čistení** sa umiestni na viditeľnom mieste. Detské záchodové misy sú medzi sebou oddelené **priečkami**. **Na každých 10 detí sa vyčleňuje jedno umývadlo a jeden záchod**. Záchod a umyváreň pre zamestnancov nemajú byť prístupné zo záchoda a umyvárne žiakov.
- Ak sú v zariadení umiestnené deti mladšie ako 3 roky, jedno **umývadlo je najviac na 10 takýchto detí**. Priestor umyvárne takéhoto zariadenia je vybavený **vaničkou s ručnou sprchou**. Umývadlá sa inštalujú vo výške priradenej deťom. V umyvárni je vyčlenený priestor na **nočníky**, ktorých počet zodpovedá počtu detí umiestnených v tomto zariadení.
- **Šatne** majú tvoriť samostatný priestor mimo herne alebo triedy a mali by byť zriadené samostatne pre každú triedu alebo skupinu detí, ak to dovoľujú technické a priestorové možnosti zariadenia. Šatne majú byť vybavené **vetratelnými šatňovými skrinkami a lavičkami**.
- **Zásobovanie pitnou vodou** musí byť zabezpečené z **verejného vodovodu** alebo z **vlastného vodného zdroja** tak, aby zabezpečovalo **na jedno dieťa najmenej 60 l vody** na jeden deň.
- **Vykurovanie** musí zabezpečiť teplotu v herni a v spálni najmenej **22 °C** a v umyvárni a záchode najmenej **23 °C**. Ak to nie je možné zabezpečiť, prevádzka je možná iba ak teplota v herni a spálni neklesne v troch po sebe nasledujúcich dňoch pod **18 °C** alebo ak teplota vzduchu v týchto priestoroch neklesne v jednom dni pod **16 °C**.
- **Najmenšia svetlá výška miestností** a priestorov musí byť **3 m**, zníženie na svetlú výšku 2,5 m možno pripustiť, ak sa dodrží objem vzduchu 12 m³ na jedno dieťa. Najmenšia svetlá výška v šatni je **2,5 m**. **Najmenšia svetlá šírka chodby** v každom predškolskom zariadení musí byť **1,2 m**.
- **Dvere** sa nesmú používať kývavé ani turniketové. Na zasklenie dverných krídel sa musí použiť bezpečnostné sklo. V predškolskom zariadení **nesmie byť spodná tretina dverí zasklená**.
- **Okenný záklenok**, ktorý tieni dennému svetlu pri vníkaní do interiéru, musí byť čo najmenší; okenný **parapet** hlavných osvetľovacích okien musí byť taký vysoký, aby spodná časť skla v okne nebola vyššie ako oko sediaceho; **mediokenný stĺp**, ktorý svojou šírkou nepriaznivo ovplyvňuje osvetlenie výučbového priestoru, môže byť široký najviac 400 mm.

Ak by Váš priestor všetky stanovené požiadavky spĺňal, môžete skúsiť požiadať regionálny úrad verejného zdravotníctva o vydanie rozhodnutia o uvedení priestorov do prevádzky. Vyžiadanie takéhoto rozhodnutia je zo zákona povinné v prípade subjektov, ktoré vykonávajú starostlivosť o deti ako živnosť. V prípade občianskych združení, resp. združení fyzických osôb, je, podľa nášho názoru, možné DLK prevádzkovať aj bez rozhodnutia hygienikov, ide však o vec právneho názoru a viaceré DLK sa stretli s opačným názorom zo strany úradov.

Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva by ste mali predložiť na schválenie aj **prevádzkový poriadok**, ktorého náležitosti sú uvedené v § 9 vyhlášky 75/2023 Z. z. Podľa našich informácií však úrady nie sú veľmi otvorené samostatnému schvaľovaniu prevádzkového poriadku bez súčasného komplexného posudzovania priestorov pre účely vydania rozhodnutia o ich uvedení do prevádzky. A navyše samotný **vzorový prevádzkový poriadok** zverejnený na stránke Úradu verejného zdravotníctva obsahuje aj časti týkajúce sa priestorov zariadenia a naplnenia hygienických požiadaviek stanovených pre bežné materské školy. Preto aj možnosť získania samostatného rozhodnutia o schválení prevádzkového poriadku (bez súčasného rozhodnutia o uvedení priestorov do prevádzky) je v podmienkach väčšiny DLK veľmi otáznava. Napriek tomu odporúčame mať prevádzkový poriadok spracovaný aspoň pre vlastné potreby (ako základ môžete použiť vyššie uvedený vzor a prispôbiť ho na vaše reálne podmienky).

2. Zázemie pre DLK – hygiena

Už spomenutá vyhláška č. 75/2023 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež pojednáva o podmienkach, ktoré musia byť splnené v zariadeniach pre deti predškolského veku pre potreby udržania hygieny. Tieto požiadavky však nie je možné dodržať pri pobyte v lese, v prírodnom prostredí. DLK na Slovensku potrebujú špecifickú legislatívnu úpravu, ktorá by stanovila reálne splniteľné podmienky aj v prostredí, v ktorom deti z DLK trávajú väčšinu času.

Napríklad česká *Vyhláška o hygienických požiadavkách na priestory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých* (410/2005, § 9) hovorí, že je nutné zabezpečiť:

- dostatok pitnej vody (pitie, hygiena, prvá pomoc),
- WC a hygienické zariadenie v bezprostrednej blízkosti,
- zázemie udržiavané v čistote a suchu,
- ochranu pred nepriaznivými klimatickými podmienkami.

Pri nastavovaní priestorových a hygienických štandardov vo svojom zázemí je dôležité mať neustále na mysli zdravie a bezpečnosť detí. Práve preto, že DLK často fungujú v zázemiach, ktorých prevádzka nie je úplne jednoduchá, je nutné rátať s energiou

a časom navyše, ktorý chodu zázemia treba venovať. Ide napríklad o dovoz vody v bareloch, zabezpečenie dreva na vykurovanie a podobne.

3. Zázemie pre DLK – výdajňa stravy, varenie

Zabezpečenie stravovania detí je ďalšou náročnou témou z hľadiska naplnenia požiadaviek slovenskej legislatívy. Podľa vyhlášky 75/2023 Z. z. musí byť režim stravovania detí predškolského veku zabezpečený tak, **aby prevádzkovateľ zariadenia zabezpečil podávanie desiatej, obeda a olovrantu** (v prípade poldennej prevádzky samozrejme olovrant nemusí byť súčasťou).

Podľa školského zákona môžu školské stravovanie zabezpečovať iba **zariadenia školského stravovania**, a to **školská jedáleň** alebo **výdajňa školská jedáleň**. Pre tie legislatíva predpisuje celý rad hygienických noriem, ale napr. aj receptúry a materiálno-spotrebné normy. Tieto je v podmienkach DLK náročné naplniť a zároveň mnohí rodičia preferujú zdravšiu a vyváženejšiu stravu než sú schopné zabezpečiť zariadenia viazané všetkými spomenutými normami.

Prevádzkovateľ zariadenia pre deti predškolského veku navyše **musí zabezpečiť, aby sa do školského stravovacieho zariadenia deťom individuálne nedonášala strava** (okrem detí, pri ktorých podľa posúdenia lekára zdravotný stav dieťaťa vyžaduje osobitné stravovanie). Pre materské školy v sieti škôl a školských zariadení teda nie je možné, aby stravu deťom zabezpečovali rodičia, a to ani prinesením vlastnej desiaty a pitia v termoske, ktoré býva pre DLK, s ohľadom na to, že deti obvykle desiatujú vonku, pomerne praktickým riešením.

Z praxe DLK sa ukazuje ako **fungujúce a praktické najmä zabezpečenie stravy dovozom** od externého dodávateľa. Samozrejme aj v takom prípade je dobre mať vyriešenú možnosť uskladnenia stravy v chladničke (ak vám napr. vozia v čase obeda aj desiatu na ďalší deň), ohrevu stravy, hygienického servírovania a následného umytia riadov a likvidácie zvyškov. A pokiaľ by sa chcel DLK stať sieťovou materskou školou, musel by aj v prípade dovozu stravy dodržať všetky požiadavky kladené na výdajnú školskú jedáleň.

Vzhľadom na to, že DLK fungujú obvykle s nízkym počtom detí, príprava stravy by bola prakticky možná aj v podmienkach bežnej domácej kuchyne (či už nachádzajúcej sa priamo v zázemí klubu, alebo u niektorého z rodičov, ktorí by sa potenciálne mohli v príprave sriedať). Takéto varenie má často na prvý pohľad bližšie k príprave jedla pre väčšiu rodinu alebo detskú skupinu, než k veľko-objemnému vareniu v školských jedálňach. Z hľadiska legislatívy však preň žiaľ zatiaľ neexistuje žiadna špecifická úprava, ktorá by zabezpečila adekvátnu hygienu a bezpečnosť, ale zároveň by bolo možné jej aj v reálnych podmienkach DLK vyhovieť.

Problematické je aj zabezpečenie pitnej vody iným spôsobom, ako z vodovodného potrubia, napr. dovozom v bareloch.

Oproti tomu v nemeckých LMŠ, ktorými sa inšpirujú aj české aj slovenské DLK, je stanovené, že musia byť zabezpečené potreby detí – jedlo, pitie, oddych, ale zákon už nestanovuje, akým spôsobom. To závisí vždy na dohode zriaďovateľa s miestnou samosprávou, napr. obecným úradom.

Viac informácií k tejto kapitole: [Kristína Grundová, legislativa@lesnekluby.sk](mailto:Kristina.Grundova@lesnekluby.sk)

3g) Údržba zázemia

Neoddeliteľnou súčasťou života v detskom lesnom klube (ďalej len DLK) je jeho údržba. Bez ohľadu na to, či sa klub nachádza v lese, na lúke, v dedine, či na inom mieste, či je jeho zázemím teepee, jurta, mobilný dom, maringotka, murovaná stavba alebo iný priestor, je potrebné sa o tieto priestory pravidelne starať. Z dôvodu bezpečnostného, hygienického, zdravotného ale aj estetického. Údržba v DLK veľmi závisí od mnohých faktorov – typu zázemia, jeho veľkosti, vybavenia, od pozemku a pod.

Niektoré činnosti spojené s údržbou sú nutné vo všetkých kluboch bez rozdielu, iné činnosti sú špecifické pre daný typ zázemia.

Na údržbe v DLK sa môžu podieľať:

- rodičia, rodinní príslušníci, deti,
- sprievodcovia,
- ostatný personál,
- externá pomoc, dobrovoľníci.

Činnosti spojené s prevádzkou a údržbou zázemia:

Je praktické, keď má každá činnosť vopred určenú zodpovednú osobu (ideálne z radov rodičov).

- upratovanie,
- opravy,
- nakladanie s odpadom a jeho odvoz,
- kosenie,
- príprava a skladovanie dreva na kúrenie,

- zabezpečenie pitnej vody,
- pranie,
- údržba suchých toaliet,
- starostlivosť o záhradu, pestovanie, kompostovanie,
- ostatné.

Upratovanie:

- pravidelné upratovanie väčšinou vykonávajú sprievodcovia (prípadne aj spolu s deťmi) priebežne počas dňa alebo po skončení dennej prevádzky,
- niektoré DLK môžu mať určenú osobu/rodiča, ktorý zabezpečuje upratovanie, buď na každodennej báze, týždennej alebo mesačnej,
- ak upratovanie nevykonáva len jedna osoba/rodina, ale striedajú sa, je vhodné mať služby rozdelené vopred, aby sa predišlo nedorozumeniam (napr. cez zdieľanú tabuľku),
- je užitočné, ak je urobený zoznam činností, ktoré treba v rámci pravidelného upratovania vykonať,
- treba tiež určiť, kto bude zabezpečovať nákup čistiacich prostriedkov, pomôcok, náradia a pod.

Opravy:

- bežné jednoduchšie opravy môže zabezpečiť personál, prípadne rodičia,
- v prípade väčších, závažnejších, náročnejších opráv, ktoré si vyžadujú odborný zásah, zabezpečiť vopred určená osoba opravu odborne spôsobilým človekom alebo firmou.

Nakladanie s odpadom a jeho odvoz:

Otázka environmentálnej citlivosti a výchova k starostlivosti o životné prostredie je súčasťou výchovy v DLK. Čo sa týka odpadov, prvotný cieľ je vždy ich minimalizácia, teda snaha o nevytváranie odpadu. Ďalšími krokmi sú recyklácia/upcyklácia (opätovné využitie odpadového materiálu, tvorenie z odpadového materiálu), separácia (plasty, sklo, papier, kovy, kompozitné obaly, textil), kompostovanie. Pre jednoduchšie nakladanie s odpadmi odporúčame nasledovné:

- vytvorenie priestoru na recyklovanie odpadu, dostupné deťom, zrozumiteľne označené,
- starostlivosť o kompostovisko,
- odvoz komunálneho a triedeného odpadu má na starosti poverená osoba z personálu alebo z radov rodičov.

Kosenie:

- ak je súčasťou zázemia trávnatá plocha, je potrebné určiť, kto a ako často bude kosiť, či bude na to využívať vlastné prístroje, alebo má klub vlastné,
- je vhodné rozhodnúť, ako sa bude nakladať s pokoseným materiálom, či sa umiestni na kompost, pomulčuje sa alebo odvezie.

Príprava a skladovanie dreva na kúrenie:

- ak chcete efektívne využiť energiu viazanú v dreve, účinnosť pece a predĺžiť jej životnosť, treba sa naučiť nielen [správne kúriť](#), ale aj [používať vhodné palivo](#),
- drevo by malo pred spálením schnúť voľne prevetrávané vonku, len prekryté zhora proti dažďu a snehu, aspoň 2 roky,
- odporúčame naraz zabezpečiť také množstvo dreva, ktoré potrebujete na jednu sezónu (zo začiatku radšej viac),
- pílenie, kálanie a ukladanie dreva je ideálnou aktivitou pre celú lesnoškôlkovú komunitu.

Zabezpečenie pitnej a úžitkovej vody:

- ak je zdrojom pitnej vody studňa, je potrebné určiť osobu, ktorá bude zabezpečovať pravidelnú kontrolu jej nezávadnosti,
- pokiaľ súčasťou zázemia nie je vodovod, prípadne iná tečúca pitná voda, je potrebné ju pravidelne zabezpečovať, napr. v bareloch na pitnú vodu, fľašiach,
- úžitkovú vodu môžete získať aj z nejakého prírodného vodného zdroja, potoka, alebo zachytávaním dažďovej vody.

Pranie:

- je potrebné určiť, kto a ako často bude prať/čistiť textilie použité v zázemí – utierky, uteráky, obliečky, deky, koberce a iné.

Údržba suchých toaliet:

- v prípade, že DLK nedisponuje splachovacími toaletami, ale využíva nejaký typ suchých toaliet (latríny, chemické, kompostovacie) je potrebné zabezpečenie ich údržby a naloženia s odpadom,
- ak máte splachovacie toalety a nie ste napojení na kanalizáciu, je potrebné zabezpečiť pravidelný vývoz žumpy a mať k tomu potvrdenie.

Ostatné činnosti, ktoré sú výnimočné, sezónne, jednorazové:

- maľovanie, zabezpečenie kominárskych služieb, odhadzovanie snehu, starostlivosť o záhradu, pestovanie a pod.

Ostatné osvedčené formy pomoci pri údržbe zázemia

Spoločné brigády:

- pravidelné – brigády opakujúce sa každoročne v rovnakom čase, v pravidelných intervaloch,
- sezónne – napr. jarná, jesenná – zazimovacia, zber úrody a jej spracovanie, príprava dreva,
- výnimočné – budovanie nových herných prvkov, stavanie stavieb, rôzne opravy,
- je vhodné o brigádach, o informovaní o nich aj o účasti na nich oboznámiť rodičov pri prijímaní dieťaťa do DLK.

Služby: osvedčená v DLK je aj forma napr. mesačných, prípadne týždenných služieb, kedy má rodina v dohodnutom termíne počas víkendu na starosti údržbu celého zázemia, pozemku.

Upratovacie aktivity s deťmi počas dňa:

- deti rady pomáhajú pri bežnom upratovaní zázemia – upratovanie hračiek, utieranie prachu, zametanie, leštenie skiel, prášenie koberčekov,
- veľmi rady, hlavne v letných mesiacoch, perú šatky, oblečenia pre bábiky a pod.,
- v záhrade – hrabanie trávy, lístia, pomáhajú pri výsadbe, starostlivosti, zbere úrody,
- starostlivosť o svoje veci, o svoj priestor.

Zakomponovaním detí, celých rodín a personálu do údržby má nielen význam účelný, že bude upratané, opravené, vybudované, ale aj spoločenský a výchovný. Pri spoločných brigádach sa rodiny a sprievodcovia spoznávajú a deti zažívajú dôležitosť spolupráce a vzájomnej pomoci pre spoločný cieľ. Pre rodičov je pomoc pri údržbe dôležitá k vytvoreniu si bližšieho vzťahu a spoznaniu priestoru, v ktorom ich dieťa trávi čas.

Viac informácií k tejto kapitole: Martina Monošíková, monosikovamata@gmail.com